Dr. R. I. CĂLINESCU
PROFESOR

cutreerând dobrogea meridională

EDITURA ADEVĔRUL S. A.

Dr. R. I. CĂLINESCU
PROFESOR

CUTREERÂND DOBROGEA MERIDIONALĂ

Muzeul Dobrogii. Staţiunea Zoologică. Tătarii. Stepa Dobrogii. Iaila şi Surtuchioi. Bolata şi Capul Caliacra. Focele. Rechinii. Spre Cavarna. Cămilele.

92

EDITURA ADEVĔRUL S. A. — BUCUREŞTI

Primului geograf al României,
D-lui Profesor S. MEHEDINȚI,
Membru al Academiei Române

D-lui Prof. A. P. BÂSNOȘEANU,
Președinte al Societății Naturaliștilor din România

D-lui IOAN BRATU, Profesor al Măriei Sale Marele Voevod Mihai de Alba Iulia, Director general al învățământului secundar.

IN LOC DE PREFAȚĂ

In vara anului 1935 am întreprins o călătorie de studii pe litoralul dobrogean al Mării Negre — și anume dela Constanța la Ecrene.

Impresiile și observațiile culese cu această ocazie, au format subiectul a zece reportaje, ce s'au publicat în ziarul „Dimineața".

In descrierile mele am stăruit mai mult asupra lucrurilor puțin sau de loc cunoscute marelui public cetitor.

In speranța că aceste reportaje umplu un gol oarecare în literatura noastră turistică, destul de sărăcăcioasă, servind în acelaș timp și ca potrivite lecturi geografice și științifice pentru școlarii noștri, conform recomandărilor programei analitice în vigoare, — ele se reeditează și în broșură.

Asupra importanței lecturilor geografice și științifice credem că nu e necesar a insista.

Colegii noștri, profesori de Geografie și Științe naturale, cunosc foarte bine valoarea excursiilor și lecturilor auxiliare, pentru complectarea cunoștințelor de clasă ale elevilor.

Deasemenea, fapte dintre cele mai reprobabile, petrecute de curând în lumea școlarilor noștri, sunt exemple prea convingătoare și prea recente de rezultatele la care elevii pot ajunge prin lecturi nepotrivite și neselecționate, — pentru a fi ușor uitate de pedagogii noștri.

Deaceea credem că broşura prezentă va fi binevoitor primită de aceia în mâinile cărora este încredinţată educaţia şi cultura tineretului nostru şcolăresc.

Dealtfel noi avem speranţa că lecturile cuprinse în această broşură, vor interesa nu numai pe şcolarii noştri ci şi pe marele public cetitor.

Experienţa de astă-vară, pe care am făcut-o cu ajutorul unui ziar de mare tiraj, ne-a arătat că există la noi un număr destul de mare de persoane, dintre cele mai culte şi mai distinse, care aflau atunci, pentru prima dată, de cămilele dela Duranlar, de focele dela Capul Caliacra şi de rechinii din largul Mării Negre.

Ceeace ne face să bănuim că întreprinderea noastră de astă-vară a fost o utilă încercare de popularizare ştiinţifică.

Cu atât mai mult cu cât stilul utilizat a fost cu desăvârşire lipsit de orice terminologie ştiinţifică, greoaie, inaccesibilă şi obositoare, cu care se presară deobicei asemenea lucrări şi care mai mult încurcă decât foloseşte.

Bucureşti 12.X.1935.

I.— MUZEUL REGIONAL AL DOBROGII.

Suprapuneri de civilizații. - Originea muzeului. Secțiile lui. - Biblioteca. - Subvențiile.

Cine vine dinspre gară și se oprește o clipă în piața Ovidiu, adică în centrul orașului Constanța, are dintr'o singură privire o imagine completă a întregii provincii dobrogene și viziunea tuturor civilizațiilor sale suprapuse: la mijloc se ridică sobră statuia lui Ovidiu, ce ne amintește de stăpânirea romană; la oarecare distanță, în spatele statuei, se profilează impunătoare și sveltă, marea moschee a orașului, ce ne aduce aminte de stăpânirea vremelnică a turcilor; și în fine, în dreapta se'nalță plină de măreție, acoperind în parte orizontul și linia albastră a mării, Primăria Municipiului Constanța, reprezentând stăpânirea și autoritatea românească în provincia noastră dintre Dunăre și mare.

Trei înfățișări deosebite ale Dobrogei, marcând trei epoce îndepărtate în timp una de alta și care, ca prin minune, stau strânse laolaltă în piața Ovidiu, sub ochii prea adesea indiferenți ai „sezoniștilor"!

Așa e toată Dobrogea: ținut de colonizare romană, căpătând mai târziu o puternică coloratură orientală, turco-tătărească, ajuns astăzi un imens muzeu de studii și cercetăți, plin de piesele cele mai curioase și mai rare —

Fig. 1. Piaţa Ovidiu şi moscheea din Constanţa.

căutând a-şi găsi de cincizeci de ani un echilibru în angrenajul statului românesc modern.

Călătorul care doreşte să cunoască Dobrogea sau să-şi facă măcar o idee despre acest nepreţuit colţ de pământ românesc, trebue să înceapă cu Muzeul Regional al Dobrogii, adăpostit în aripa dreaptă a Primăriei oraşului Constanţa.

Fig. 2. Primăria Constanței. Aripa muzeului regional al Dobrogii.

Originea muzeului.

Ideea şi primele începuturi ale acestui muzeu datează din anul 1910, când s'au strâns cele dintâi piese într'o clădire din spatele Liceului Mircea cel bătrân, sub supravegherea lui Tocilescu.

In timpul războiului mondial, aceste prime colecţii au fost distruse sau luate de armatele bulgare de ocupaţie.

Muzeul regional al Dobrogii reînviază abia în 1928, când dl. C. *Brătescu,* Profesor universitar, cu ocazia jubileului Semicentenarului Dobrogii, a aranjat cu ajutorul prietenilor şi foştilor săi elevi dela Şcoala Normală din Constanţa, o mică expoziţie regională a Dobrogii, cu caracter etnografic şi archeologic. Toate piesele expuse

fuseseră date provizoriu, ca împrumut, de către proprietarii lor şi ele au fost expuse în pavilionul din faţa Cazinoului.

După terminarea serbărilor jubiliare, organizatorul muzeului şi prietenii săi, au stăruit ca proprietarii pieselor expuse să le doneze pe acestea Municipiului, în vederea înfiinţărei unui muzeu regional permanent al Dobrogii — care s'a şi înfiinţat în cursul aceluiaş an, colecţiile depozitându-se în aripa dreaptă a Primăriei.

Ministerul Cultelor şi Artelor a consfinţit acest aranjament, încredinţând colecţiile Primăriei, spre adăpostire şi întreţinere.

In felul acesta, Muzeul Regional al Dobrogii, iniţiativă particulară la început, devine o instituţie de Stat.

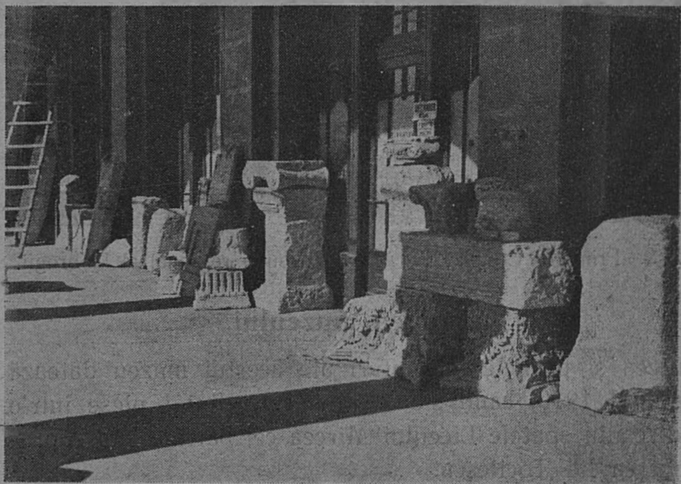

Fig. 3. Faţada muzeului.

Conform statutelor sale, muzeul acesta era destinat să devină un muzeu complect, cu toate secţiile ce pot da o icoană cât mai fidelă asupra provinciei dobrogene.

Infiinţat în 1928, a început să funcţioneze ca muzeu organizat în 1930. Dar împrejurările au fost de aşa natură încât numai după mulţi ani de activitate, care

dealtfel au însemnat perioada de colectare şi conservare a materialului, directorul muzeului a fost în măsură să procedeze în vara anului 1935 la operaţia de clasare pe secţiuni a materialului, dând astfel acestui aşezământ o organizare cu adevărat ştiinţifică.

Secţiunile muzeului.

Deşi piesele nu sunt aşezate încă pe secţiuni, ceeace se va face desigur într'un viitor apropiat, după originea lor ele aparţin la mai multe grupe.

Grupa cea mai bogat reprezentată este cea de *Archeologie* monumentală şi epigrafică, la care sunt de adăogat şi colecţiile de *ceramică* veche.

Fig. 4. Statui și bassoreliefuri.

Cele mai numeroase piese din această secţiune sunt lespezile funerare, romane şi greceşti — ca și câteva din primele veacuri creştine, majoritatea frânturi cu câteva litere, din care se poate întrezări totuşi tumultul de viaţă ce s'a agitat o dată pe aceste plaiuri, peste care s'a lăsat acum linişte deplină.

Afară de pietrele funerare, cu inscripţii ce vorbesc de diferiţi mari dregători romani înmormântaţi în Dobrogea, mai găsim aici diferite fragmente din marmoră şi calcar, de statui, statuete şi figurine (capete, torsuri, busturi, picioare), monumente votive, frize de marmoră, frontoane, capiteluri, coloane, cornişe, plăci de marmoră sau calcar cu basoreliefuri, grupe de animale, plachete de aramă reprezentând împăraţi romani; apoi amfore de mărimi şi forme deosebite, ulcioare, urne funerare, fragmente de vase greceşti cu decoraţiuni, vase cu meandre, tuburi de lut din vechi conducte de apă (Istria), resturi de oale (cioburi, toarte), opaiţe, lămpi şi candele de lut, cele mai multe dela Callatis (Mangalia), numeroase cu ştampile greceşti, un cadus pentru ulei sau vin, altare de calcar, vârfuri de săgeţi de aramă, din Evul

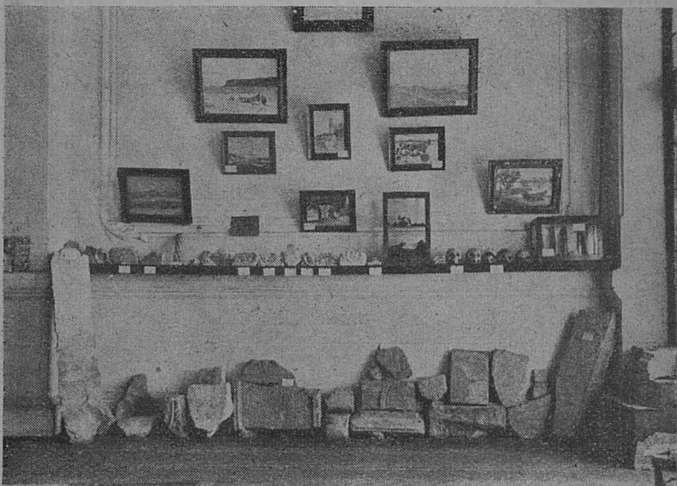

Fig. 5. Inscripţii şi ornamente.

mediu — iar ceva mai la o parte, miniatura în gips a trofeului dela Adam-Clissi.

Piesele cele mai importante, care au făcut dealtfel şi mare vâlvă, sunt însă cele 2 sarcofage, unul de mar-

moră, găsit în vara anului 1933, în marginea oraşului Constanţa, cu ocazia săpării unei şosele; al doilea de calcar cochilifer sarmatic, găsit tot la Constanţa, cu un an mai târziu, cu ocazia clădirei unei case.

Primul sarcofag este considerat de către specialişti ca o adevărată comoară care, prin proporţiile, calitatea şi valoarea sa întrece cu mult pe toate celelalte piese introduse în muzeu din 1928 încoace.

Acest sarcofag este o piesă interesantă atât prin forma capacului, împodobit cu acrotere colosale, cât şi prin figurile simbolice care sunt reprezentate pe una din laturile sale. După părerea d-lui *A. Aziz*, Directorul Muzeului de Antichităţi din Istambul, această formă de sarcofag cu acrotere face tocmai trecerea între grupa de sarcofage a Asiei mici şi aceea a Italiei nordice. Incât se vede că această piesă, aproape unică, prezintă un interes deosebit pentru cercetători.

La început s'a crezut că acest sarcofag ar fi chiar al poetului roman Ovidiu, exilat de împăratul Augustus la Tomis (Constanţa), unde, după cum se ştie, a şi murit. Bănuiala aceasta a făcut foarte multă vâlvă în 1933, când s'a desgropat sarcofagul.

Până acum nu există însă nici un indiciu absolut sigur că acest sarcofag ar fi în adevăr al nefericitului poet roman, ba ceva mai mult, e posibil ca sarcofagul să fie o lucrare ulterioară epocii lui Ovidiu.

Secția preistorică numără puţine piese dobrogene. Ea cuprinde câteva vitrine cu silexuri din Dobrogea şi Nordul Basarabiei. Tot aici se pot vedea şi câteva resturi de ceramică din Neoliticul târziu, aduse din jud. Hotin. Unele din vârfurile săgeţilor din bronz sunt preistorice, altele din evul mediu.

Secția numismatică cuprinde numeroase monede, dela cele mai vechi până la cele de azi. Mai observăm aici şi câteva medalii.

Secția etnografică se căsneşte a reda cât mai bine me-

diul gospodăresc dobrogean prin obiecte specifice regionale. Totuşi ea se află încă la început faţă de bogăţia excepţională a materialului ce se poate aduna din Dobrogea. Din această secţie putem admira aici câteva unelte pescăreşti şi agricole (de remarcat câteva pluguri de lemn), costume şi cusături regionale, româneşti şi turceşti ca şi patru vitrine de ouă încondeiate, cu motive româneşti, bulgăreşti şi lipoveneşti.

Până în vara anului 1935, muzeul era lipsit de orice piesă demnă de interes din domeniul atât de bogat al *faunei şi florei* dobrogene.

Din fericire, în vara anului 1935, directorul muzeului a luat îmbucurătoarea iniţiativă de a se pune şi bazele acestei secţiuni de cel mai mare interes atât pentru specialiştii cari vor să se documenteze cât şi pentru profanii ce, vizitând muzeul, doresc să-şi facă o idee cât de sumară asupra naturii Dobrogii.

Din această epocă muzeul s'a şi îmbogăţit cu câteva vitrine aşezate într'o sală separată, ce adăpostesc împăiate mare parte din păsările Deltei şi peste 100 borcane cu animale de-ale Mării Negre.

Ca şi secţia naturalistă, secţia de *Industrie* şi *Producţologie* dobrogeană ocupă o sală aparte, cuprinzând numeroase mostre de calcare, granite şi porfire dobrogene, fasonate, cioplite şi lustruite, dela Iacob-Deal, Turcoaia şi Canara; minereuri dela Altân-Tepe; varietăţi din esenţele de lemn din pădurile Dobrogii, precum şi o restrânsă colecţie de produse ceramice dobrogene actuale — ca şi diferite alte produse ale fabricilor din Dobrogea (de remarcat Fabrica de Ciment) — şi, infine, o miniatură în lemn a minei dela Altân-Tepe, proprietate a Creditului minier.

Tot aici mai găsim şi o colecţie de soluri (de remarcat „terra-rosa'' dela Caliacra) şi una de fosile, care ar fi de dorit să fie trecută la secţia naturalistă.

Pereţii sălilor muzeului sunt împodobiţi printre rafturi

Fig. 6. Vitrină din secțiunea zoologică.

şi vitrine cu numeroase hărţi geologice şi geografice ale Dobrogii, Deltii Dunării, Mării Negre, etc.

Mai observăm şi unele hărţi etnografice şi statistice, harta cultelor în Dobrogea, a şcoalelor şi a mişcării populaţiei în această provincie — ca şi câteva diagrame ce ne arată producţia minieră şi agricolă a Dobrogii pe mai mulţi ani. Deasemenea, mai observăm şi reproducerile de pe modelele aflate în Arhivele Statului, ale stemelor Dobrogii şi judeţelor dobrogene.

Secţiunea artelor este şi ea reprezentată, prin tablouri, icoane şi figurine.

Ici-colo putem admira câte un tablou marin în ulei, semnat de Florian, „pictorul Constanţei" — şi câteva acuarele pline de lumină şi graţie ale de curând decedatului Constantinescu-Rigo, fost conservator al muzeului. Alte tablouri sunt semnate de Sârbu şi Stavru Tarasov.

Afară de tablourile moderne — se mai găsesc aici şi câteva icoane vechi dela biserica din Saraiu (Constanţa), despre care pictorul Sârbu se exprimă c'ar fi de un deosebit interes pentru studiul artelor bisericeşti în Dobrogea.

Alături, donaţia Şuţu, cuprinde câteva vitrine cu figurine egiptene, greceşti şi romane — ca şi câteva vase de sticlă. Tot acolo se află şi un interesant vas dintr'un corn de bou, frumos sculptat *(rithon)*.

Printre mesele şi rafturile din mijlocul primei săli, vedem câteva machete în gips ale „Monumentului Dobrogii" şi „Palatului cultural". Pietrele de temelie ale acestor proiectate lucrări publice s'au pus în 1928 — dar în timp de 7 ani şi câţi vor mai trece desigur încă, riscă să se transforme în adevărate pietre funerare... pe mormântul unor nobile iniţiative!

Intr'un colţ, tot în sala cea mare, vizitatorul poate vedea o hartă colorată, lucrată în gips, care reprezintă „canalul navigabil Cernavodă-Constanţa", grandios proiect al architectului dobrogean Jean Stoenescu-Dunăre.

La ideea acestui proiect s'a ajuns atât din cauza în-

potmolirii regulate a braţului Sulina cât şi din cauza îngheţului gurilor Dunării în timpul iernii. Constanţa fiind port mare, deschis vapoarelor întreg anul, neîngheţând decât prea rar şi de scurtă durată, ar putea înlocui mult mai bine Sulina, prin realizarea acestui canal. Din nefericire, realizarea acestui proect ar fi costat în 1928 enorma sumă de trei miliarde şi jumătate. Negăsindu-se bani, s'a renunţat pur şi simplu la proect.

Muzeul Dobrogii mai posedă şi o bogată *bibliotecă* de specialitate.

Deşi neterminat, acest muzeu regional este astăzi o icoană destul de fidelă a provinciei noastre dintre Dunăre şi mare — şi o adevărată podoabă a Dobrogii.

Faţă de mijloacele sale materiale el este un muzeu destul de bogat.

Achiziţiile se fac prin cumpărături, săpături şi donaţii.

Pentru studiul pieselor ce se descopăr, direcţia are bunul obicei de a invita la Constanţa specialişti recunoscuţi.

Astfel anul trecut, din fondurile acordate de Primărie muzeului, d-nii Prof. Sauciuc-Săveanu dela Cernăuţi şi Confer. Gr. Florescu dela Bucureşti, au făcut importante săpături în Dobrogea, primul la Mangalia şi Valul lui Traian — al doilea la Capidava, de unde au adus muzeului tot materialul scos la iveală.

Pe zi ce trece colecţiile se'nmulţesc şi sălile devin neîncăpătoare, ceeace trebue să dea de gândit Primăriei şi să-şi aducă în fine aminte de planul construirei Palatului cultural ce urma să adăpostească într'însul atât Muzeul Dobrogii, cât şi Pinacoteca şi Biblioteca oraşului.

Dealtfel şi aşa Muzeul Dobrogii poate fi considerat ca cel mai de frunte aşezământ cultural al acestei provincii.

Muzeul se poate vizita vara (din Mai până în Septemvrie inclusiv), în orice zi — iar în restul anului nu-

mai Dumineca.

Averea sa se evaluează azi la 20 milioane lei.

Personalul său e format dintr'un director (Prof. C. Brătescu), un conservator şi un gardian. Pentru întreţinere, achiziţionare de piese noui şi întreprinderi de noui cercetări, muzeul primeşte dela Primărie o subvenţie anuală de 250.000 lei, ceeace este incontestabil prea puţin faţă de ceeace el reprezintă şi mai ales trebue să reprezinte pentru Dobrogea.

II. — STAȚIUNEA ZOOLOGICĂ MARITIMĂ REGELE FERDINAND DELA AGIGEA.

Intre stațiune și grădină zoologică. - Originea stațiunei. - Organizația ei actuală. - Cum trăiesc naturaliștii la stațiune. - Smochinii.

Dacă muzeul Regional al Dobrogii dela Constanța este o fidelă icoană a ținutului dobrogean, unde cercetătorii pot veni să înceapă unele studii archeologice pe care apoi să le complecteze pe teren, Stațiunea zoologică maritimă dela Agigea întregeşte în modul cel mai fericit muzeul din Capitala Dobrogii, ca instituție publică de cultură şi mai ales ca institut de cercetări ştiințifice.

Dela început trebue să precizăm însă că Stațiunea zoologică dela Agigea, deşi posedă bogate colecții zoologice, nu este câtuşi de puțin un muzeu zoologic şi cu atât mai puțin o grădină zoologică, cum s'a crezut adesea, ci o instituție pur ştiințifică în care cercetătorii din toată țara, specializați în zoologie şi ştiințele înrudite, fac aici serioase cercetări asupra animalelor Mării Negre încă nu destul de bine cunoscute.

Intre stațiune și grădină zoologică.

Vilegiaturiştii dela Carmen Sylva şi mai ales dela Eforie lângă care stațiunea este aşezată, sunt întotdea-

una plini de curiozitate şi se miră îndelung pentruce lor le este aici „intrarea oprită", ceeace nu-i împiedică să pătrundă în terenul acestei instituţii fie pe falesă, fie direct pe poarta cea mare şi deranjând pe naturalişti dela lucrul lor să-i întrebe de pildă „unde este elefantul pe care directorul staţiunii l'a prins la Capul Caliacra", întrebare din care se poate lesne vedea, ce slabe cunoştinţe poate să aibe un distins şi elegant vilegiaturist român despre repartiţia geografică a animalelor, când nu ştie nici atâta că elefantul este un animal al ţinuturilor intertropicale — şi deasemenea cum poate el să confunde o staţiune zoologică cu o grădină zoologică!

Să vedem ce este în fond Staţiunea noastră zoologică maritimă şi unde se găseşte ea.

Cine pleacă cu trenul dela Constanţa spre Eforie şi se apropie de limanul Agigea, situat la 10 km. spre Sud de Constanţa pe litoralul mării, începe să vadă în stânga, spre mare, instalaţiile moşiei Costinescu, apoi Adăpostul Municipiului Bucureşti şi în fine, pe dreapta, mica gară „general Ionescu", aşezată cam la un capăt al cordonului de nisip ce separă ghiolul Agigea de plaja cu acelaş nume. Această gară deserveşte satul tătăresc Agigea.

In gara general Ionescu trenul opreşte câteva clipe.

Vara, călătorii din tren văd cum numeroşi studenţi, mai ales dela Universitatea din Iaşi şi naturalişti mai bătrâni din diferite centre universitare ale ţării coboară acî cu oarecare bagaje şi se'ndreaptă spre Sud, pe linia ferată, spre Staţiunea zoologică maritimă aflătoare la 1 km. şi jumătate dela gară.

După ce trenul se pune din nou în mişcare, la capătul celălalt al cordonului litoral, apare Preventoriul Agigea, dependenţă a Ministerului Sănătăţii, instituţie formată din câteva pavilioane reconstruite de curând din cărămidă — şi peste câteva minute de mers prin coridorul săpat printre dunele de nisip acoperite cu săbiile verzi-cenuşii ale Orzului sălbatic, tivite în stânga de panglica albastră

argintie a mării, călătorul vede în fine o impunătoare clădire albă, cu 2 etaje şi cu o terasă deasupra, flancată pe laturi de câte o clădire mai mică. La poarta din faţă, ce se află chiar lângă calea ferată, se observă o firmă pe care stă scris: ,,Staţiunea zoologică marină Regele Ferdinand''.

Este tocmai clădirea plină de mistere, ce excită curiozitatea sezonistului dela Eforie, care neputând pătrunde prin poarta din faţă se mulţumeşte să-i dea târcoale de jur împrejur şi mai ales pe din dos, doar va smulge câte ceva din necunoscutul ce ascunde această misterioasă clădire.

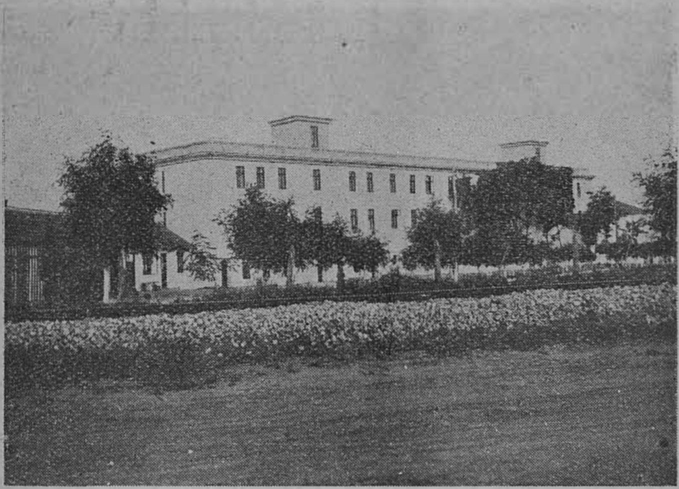

Fig. 7. Staţiunea zoologică maritimă Agigea. In faţă, calea ferată Constanţa — Carmen-Sylva.

Pentru naturalişti este un minunat palat al Ştiinţei, oază de reconfortare pentru cecetătorul trudit şi însetat al stepei, isvor de nesecată bunăvoinţă pentru cei care sunt admişi a lucra în această staţiune.

Originea Staţiunei.

Există de 9 ani, fiind deci o instituţie relativ tânără.

Deşi încă la început, Staţiunea zoologică dela Agigea a avut de luptat până acum cu numeroase greutăţi dintre cele mai mari — şi mai ales, a putut înregistra, în această sbuciumată viaţă, cele mai frumoase rezultate în domeniul cunoaşterii faunei Mării Negre.

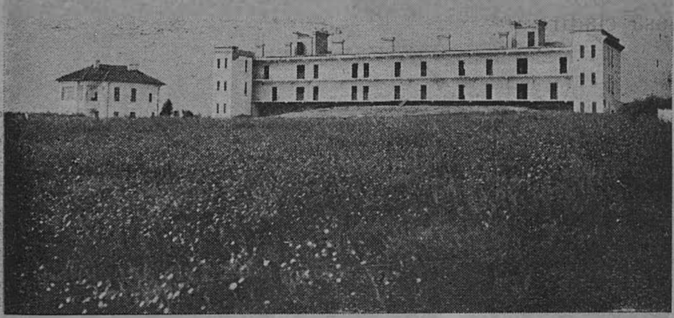

Fig. 8. Staţiunea zoologică maritimă Agigea. Vedere dinspre mare. In stânga, clădirea aquariilor.

Acum 9 ani, pe locul unde azi ea se ridică maiestoasă, nu era decât un câmp acoperit cu dune care cutropeau şi aproape acopereau dinspre mare, o clădire scundă şi ruinată, rămasă din timpul ocupaţiei germane. Bălăriile înalte până la brâu, care creşteau pretutindeni din abundenţă, acopereau cu grije aceste ruşinoase resturi din timpul răsboiului. Şerpi, broaşte ţestoase, popândăi, dihori şi vulpi se furişeau nestânjenite de nimeni prin acest paradis al singurătăţii.

Spre mare, doar câţiva pescari lipoveni care trăiau ca troglodiţi în peştera săpată în lutul ţărmului, mai tulburau din când în când cu cântecele lor tărăgănate, liniştea scurtului popas al păsărilor călătoare. Dar acest singu-

ratic paradis al stepei, avea marea calitate de a cuprinde într'un spaţiu relativ mic o variaţie infinită de condiţii de viaţă animală, terestră şi mai ales marină — unde fără o anumită pregătire technică se putea strânge de către oricine un important şi variat material de studiu. Intr'un cuvânt, toate condiţiile necesare pentru fundarea unei staţiuni zoologice.

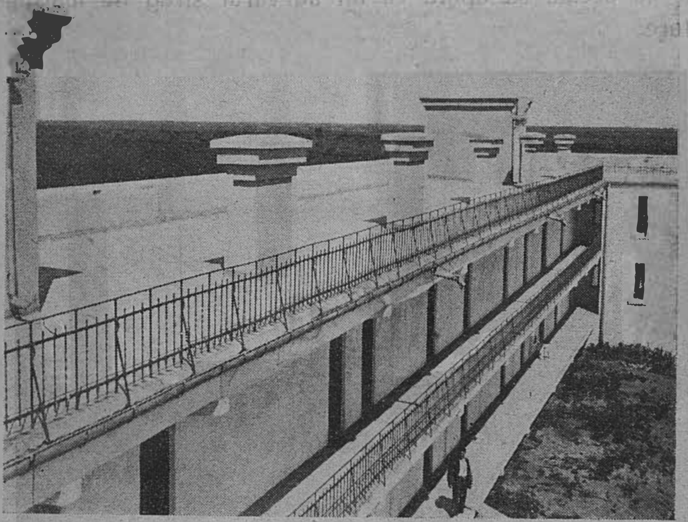

Fig. 9. Staţiunea zoologică maritimă Agigea. Terasa.

Organizaţia actuală.

Trecând într'o zi pe aici dl. Prof. *Ioan Borcea,* directorul Laboratorului de Zoologie al Universităţii din Iaşi, care lucrase în diferite laboratoare şi staţiuni zoologice din streinătate — a fost isbit de diversitatea condiţiilor de viaţă din acest punct şi s'a hotărît a înfiinţa aici o staţiune zoologică căreia i-a şi pus bazele la 1 Martie 1926, când guvernul de-atunci a recunoscut oficial înfiinţarea acestei instituţii. Se cuvine să arătăm că încă dela început Staţiunea zoologică dela Agigea s'a bucurat de tot spri-

jinul moral şi material al d-lui ministru Dr. C. *Angelescu*, care s'a interesat îndeaproape de staţiune, fiind de părere să se facă o terasă de-asupra clădirii principale, terasă ce s'a şi făcut şi de pe care privitorul are o admirabilă privelişte asupra mării şi împrejurimilor, atât ziua, cât mai ales noaptea, când luminile electrice ce se'ntind pe litoral dela Constanţa la Carmen-Sylva, fac ca acesta să apară ca un adevărat şirag de mărgăritare.

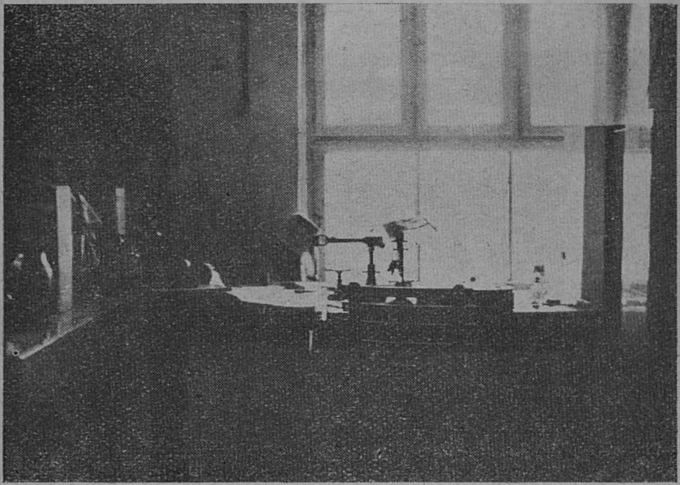

Fig. 10. Staţiunea zoologică Agigea. Laboratorul.

Azi staţiunea zoologică e formată din 5 clădiri: clădirea centrală, principală, cu locuinţele naturaliştilor, biblioteca şi laboratorul de fisiologie animală; apoi clădirea aquariilor, cu colecţiile, laboratoarele şi locuinţa directorului; clădirea administraţiei cu bucătăria şi sala de mâncare; în fine sala de disecţie şi pescăria cu instalaţiile de pescărie şi dragaj, ca şi uzina de apă şi electricitate.

Secondantul cel mai principal al d-lui *Borcea*, care prin priceperea şi rara sa energie i-a fost de cel mai mare

folos în cele mai grele împrejurări, este dl. *I. Gavrilescu*, administratorul staţiunii.

Din staţiunea zoologică dela Agigea au ieşit cele mai valoroase studii asupra faunei Mării Negre în genere şi asupra Peştilor în special; aici s'au pus la punct o mulţime de probleme ştiinţifice şi s'a făcut revizia multor grupe de animale insuficient cercetate.

Cum trăiesc naturaliştii la staţiune.

Viaţa naturaliştilor din staţiune este dintre cele mai camaradereşti. Ei iau masa cu însuşi directorul instituţiei, în sala de mâncare comună.

Rar s'a văzut într'o instituţie similară atâta comunicativitate şi bună dispoziţie ca aceea care domneşte în cuprinsul staţiunii zoologice dela Agigea.

Anul acesta se aflau la staţiune 15 persoane, majoritatea asistenţi şi conferenţiari dela cele patru universităţi ale noastre. Ei se ocupă cu diferite probleme ştiinţifice ale Mării negre, făcând cercetări experimentale de fisiologie, măsurători, dozări, disecţii, fotografii şi desemnuri după animale, etc.

Directorul onorific şi marele protector al Staţiunii zoologice dela Agigea este M. S. Regele, care prin vizita Sa dela 15 August 1932 a pus capăt unei situaţii intolerabile, ce nu se mai putea suporta.

Acum această importantă instituţie a intrat într'o epocă de linişte care îi e atât de necesară şi de care, suntem siguri, va profita din plin pentru avansarea ştiinţelor zoologice în România.

Smochinii.

Inainte de a termina, credem că nu e fără interes de a remarca aici şi un mic fapt biogeografic: pe faleza staţiunii, între laboratorul de disecţie şi pescărie, vegetează destul de prospere, vre-o 20 de tufe de smochini, care fructifică în fiecare vară, dovedind că aceste plante pot rezista şi

în latitudini mai nordice, cum este de pildă aceea a Constanţei.

Dacă acest lucru este de natură a interesa oraşul Constanţa în ceeace priveşte înfrumuseţarea sa cu plante mediteraneene, trebue să arătăm însă că smochinii dela Agigea nu sunt spontani ci au fost replantaţi de administratorul staţiunii care i-a adus dela Caliacra, unde cresc în stare de natură.

III. — PRINTRE TĂTARI.

Originea tătarilor din Dobrogea. - Semințiile tătarilor noștri. - Caracterele satului tătărăsc. - Cum trăiesc tătarii. - Interiorul. - Starea Culturală. - Starea economică. - Politica tătărască. Apus sau răsărit?

S'a zis despre Dobrogea că este o adevărată corabie a lui Noe, înţelegându-se prin aceasta nu numai marea diversitate a faunei sale ci şi indescriptibilul amestec al oamenilor ce o locuesc, adevărată babilonie în timp şi în spaţiu, cu numeroase civilizaţiuni suprapuse, începând dela cele mai străvechi — şi chiar dela aceea a oamenilor primitivi care trăiau prin peşterile dela gura Bolatei, până la civilizaţia modernă dela Constanţa şi Eforie.

Dintre numeroasele populaţiuni ale Dobrogii, cea mai interesantă este desigur aceea a tătarilor.

Cine dintre noi nu-şi aduce aminte cu groază de ororile săvârşite de ei, orori despre care ne povestesc cronicarii şi despre care am cetit cu înfiorare chiar şi în cărţile de şcoală primară, când deabia învăţasem să cetim? Cine nu e cuprins de fiori din cap până în picioare, gândindu-se la hoardele lui Tamerlan şi Cingischan care bă-

gau groaza pe unde treceau şi lăsau numai scrum şi pârjol pe urma lor?

Originea tătarilor din Dobrogea.

Dela început trebue să precizăm însă că tătarii din Dobrogea nu sunt din aceia care au trecut peste ţara noastră cu pustiitoarele năvăliri barbare ce-au pârjolit-o — ci au colonizat această provincie mult mai târziu şi în modul cel mai paşnic, fiind aduşi aci de administraţia turcească de odinioară.

Azi tătarii din Dobrogea sunt nişte bieţi oameni necăjiţi ca vai de ei, care au păstrat numai caracterele fizice ale strămoşilor lor, dar pe care izolarea şi înstreinarea i-a înmuiat de tot, domolindu-le patimile şi făcându-i liniştiţi şi paşnici.

Ceeace nu scade nimic din interesul ce se leagă de acest soi de oameni, care constituesc pe cuprinsul ţării noastre, în puţinele locuri în care ei mai există, un fel de obiect de mare curiozitate!

De origine mongolică, tătarii se recunosc uşor după faţa lor lată, umerii obrajilor ieşiţi în afară, ochii oblici ca nişte butoniere, culoarea pielii închisă, pielea arsă de soare şi plină de sbârcituri la bătrâni, părul grosolan şi băţos ca la toţi mongolicii, iar picioarele crăcănate ca două arcuri largi, ce ne arată nu numai originea lor mongolică dar şi faptul că sunt nişte foarte buni călăreţi, adaptaţi întru totul meşteşugului călăriei ca mai toţi oamenii de stepă. Dealtfel şi azi caii sunt animalele cele mai iubite de tătari.

După cum am văzut mai sus, tătarii noştri nu sunt în Dobrogea din timpul năvălirilor barbare, ci au fost colonizaţi aici în repetate rânduri, începând din 1812, când, după ocuparea Basarabiei de către ruşi, prima colonie plecată din Bugeac s'a aşezat în jud. Tulcea. Aceştia fac parte mai ales din seminţia tătarilor Nogai. In massă mai

compactă s'au aşezat în Dobrogea pe la anul 1856—59, în urma răsboiului Crimeei, când guvernul rusesc i-a silit să emigreze.

Bine'nţeles că cu această ocazie n'au emigrat toţi ci au mai rămas mulţi în Crimeea, sub conducerea unui chan devenit vasal al ruşilor.

Seminţiile tătarilor noştri.

Guvernul turcesc de-atunci, îngrijorat de soarta tătarilor isgoniţi din patria lor, i-a chemat în Dobrogea, provincie turcească în acele timpuri, dând autorizaţia de stabilire în această provincie la peste 2000 de familii. Aceştia sunt tătarii din seminţiile Taţi, Kerişi şi Şongari, adică originari din diferite regiuni ale Rusiei europene şi asiatice. Aşa de pildă Kerişii sunt din ţinutul Kerci iar Şongarii, din Ţungaria, adică tocmai dela poarta asiatică a năvălirilor barbare de odinioară. Cei emigraţi din Crimeea sunt amestecaţi în mare parte cu sânge rusesc şi la Agigea se pot vedea chiar tătari blonzi — în timp ce Nogaii sunt întotdeauna mai puri, mai laţi la faţă şi mai bruneţi. Chiar şi unele obiceiuri deosebesc pe Nogai de cei dintâi: astfel Nogaii, stabiliţi mai mult pe la Cogealac şi Carol I, mănâncă carne de cal iar femeile lor poartă şalvari, lucruri uitate de ceilalţi care se hrănesc mai mult cu făinoase, zarzavaturi, lapte şi, din când în când, puţină carne de berbec, ca şi Turcii. Dacă la început au ocupat regiunile Babadag şi Constanţa, coloniile de mai târziu s'au întins peste tot mijlocul Dobrogii, în stepa pleşuvă unde întemeiară chiar un fel de capitală, numită Medgidia în onoarea marelui sultan al împărăţiei turceşti de odinioară, Abdul-Medgid.

Aici au format până în timpurile din urmă o comunitate separată sub conducerea unui chan, asupra căreia Turcii exersau o vagă suzeranitate.

Coloniile.

Cine doreşte să vadă tătari şi să cunoască felul lor de viaţă, nu trebue să meargă prea departe de oraşul Constanţa. Puternice colonii de tătari se găsesc şi la Pervelia, Azaplar şi Agigea.

Dela Staţiunea zoologică maritimă Agigea nu-i trebue cuiva decât o jumătate de oră de mers prin stepă, de-a-lungul ghiolului Agigea, pentru a se afla repede printre Tătari.

Satul Agigea e format din vre-o 40 familii de tătari. Casele vechi sunt scunde, făcute din cărpici, unele acoperite cu paie, altele având acoperiş de pământ bătătorit,

Fig. 11. Satul tătăresc Agigea

toate fiind spoite deobicei cu pământ galben, unele chiar şi pe acoperiş, abia distingându-se în genere de culoarea mediului ambiant, întocmai ca şi acele animale care pentru a putea pândi în linişte prada fără a fi distinse de duşmani, iau culoarea mediului înconjurător!

Caracteristic pentru aceste case este că ele sunt rare, aproape risipite — şi nu au ogrăzi. Doar foarte rar, la câte o casă mai răsărită, se observă câte o împrejmuire de scânduri. Deasemenea, satul este aproape cu totul lipsit de vegetaţie arborescentă.

Fig. 12. Tinere tătăroaice din Agigea.

Cum trăiesc tătarii.

Cum intri în sat nu vezi la început decât vre-o câţiva copii strânşi ciopor în mijlocul drumului, jucându-se în pulberea moale.

Câte o fată cu basmaua trasă peste gură, scoate apă cu ciutura dela fântâna cu roată.

Intr'o arie câţiva bărbaţi plini de pleavă, treeră grâul cu ajutorul cailor legaţi de un stâlp împrejurul căruia se'nvârtesc legaţi de o frânghie ce se scurtează progresiv, odată cu învârtitul.

La umbra îngustă a unei case de lut, două femei dărăcesc lână.

Pretutindeni lumină şi linişte. O lumină orbitoare de

vară. O linişte de mormânt, par'că ne-am afla într'un sat mort, pustiu.

Oamenii sunt la muncă. N'au mai rămas acasă decât bătrânii neputincioşi, care stau ascunşi prin cocioabe din cauza zădufului de-afară.

Numai ei — şi nici ei toţi — mai poartă turban şi şalvari ca altădată, fiind încinşi peste mijloc cu un brâu lat până la piept, de culoare albă sau roşie. Cei tineri nu mai poartă nici măcar fes. Reforma lui Ataturk a fost aplicată cu atâta seriozitate şi demnitate încât a

Fig. 13. Tătari bătrâni din Agigea.

avut repercusiuni până şi pe îndepărtatele meleaguri ale Dobrogei, fără nici-o constrângere din partea nimănui. Cei mai mulţi locuitori, bărbaţi şi femei, poartă pălării şi haine europeneşti. Tineretul ştie carte, bea vin, dansează — şi în multe privinţe nu mai merge pe cărările străbunilor. Libertinajul a început să crească şi la ei iar divorţurile s'au înmulţit. Bătrânii tătari, de modă veche ca toţi bătrânii, nu se împacă cu aceste rele schim-

bări. Văd tot cu inima strânsă de durere, se gândesc cu tristeţe la bunele vremuri de altădată, dar n'au nici-o putere. Ei se duc în mormânt unul câte unul iar cei rămaşi, care-i vor urma îşi poartă bătrâneţea sprijiniţi în cârje, cu ochii pierduţi în gol.

Fig. 14. Interiorul unei case tătăreşti (Cogealia, jud. Constanţa).

Interiorul tătărăsc.

Deşi asudă din greu la munca câmpului, fiind neîntrecuţi plugari şi crescători de vite, tătarii sunt totuşi amabili şi ospitalieri. Ei primesc pe musafirul strein în camera lor cea mai bună, plină de sofale şi de mesuţe scunde, având pereţii acoperiţi până pe tavan, cu ştergare, prosoape, batiste şi covoare lucrate şi cusute de gospodina casei. Femeile se pot arăta foarte bine în faţa musafirului fără nici-o jenă, chiar şi fără feregele, adică vălurile pentru obraz, care dealtfel nu se mai poartă încă de după răsboi. Aceste două obiceiuri deosebesc mult pe tătari de turci, care au o cameră separată

Fig. 15. Tătăroaice din orașul Constanța (cea de jos, cu sânge turcesc).

pentru oaspeţi, nu întotdeauna cea mai bună, iar femeile lor n'au voie a se arăta streinului. Apoi se serveşte musafirului într'o filigeană turcească, un fel de cafea neagră amestecată cu foarte puţin lapte, având zahărul separat, pus pe o farfurioară. Această cafea se bea ţinându-se zahărul între dinţi.

Când vine vre-o rudă, se dă un adevărat ospăţ la care participă tot satul, bărbaţii, când ruda e de sex masculin, — sau femeile, când ruda venită e femee.

Starea culturală

Tătarii vorbesc limba turcomană în care se găsesc numeroase cuvinte mongole şi arabe. Totuşi limba lor se deosebeşte destul de mult de aceea a turcilor, mai ales la pronunţare. Religia lor e întemeiată însă tot pe Coran ca şi aceea a Turcilor, ambele popoare fiind mahomedane.

La Agigea, ca în mai toate satele lor, tătarii au moschee şi hoge, ba adesea şi şcoala primară cu un învăţător de limba română şi altul de limba turcă.

Nunţile se fac mai mult toamna când munca câmpului s'a terminat, bucatele s'au strâns şi în parte au fost transormate în bani. Cortegiul nunţii porneşte dela casa miresei la casa mirelui, nu invers ca la turci.

Muzica tătărească e destul de monotonă, orchestra fiind formată dintr'o tobă mare şi clarinet, la care se adăoga altădată şi câte o balalaică căzăcească. Lăutarii tătari cei mai renumiţi îşi au reşedinţa la Medgidia. In case, mai ales în casele ceva mai înstărite, se cântă mult cu mandolina.

Starea economică.

Tătarii dela Agigea sunt oameni săraci, lucru ce i-a determinat să se hotărască a emigra în Anatolia unde se oferă tuturor supuşilor turci, care doresc să se repatrieze, câte 5 ha. de pământ, loc şi cherestea pentru casă, vite

de muncă şi alte avantagii care-i atrag puternic și care-i

Fig. 16. Româncă cu caractere mongoloide - tătărești

fac să-şi vândă în grabă puţina avere de-aici şi să umple vapoarele turceşti ce vin la Constanţa să-i ia.

Politica tătărească.

Mai bogaţi şi mai culţi sunt tătarii dela Azaplar, comună fruntaşe care singură a dat oraşului Constanţa trei avocaţi, dintre care unul din ei, dl. *Mustegep Afazâl,* scoate chiar şi o revistă tătărească, unica în România, pentru eliberarea Crimeei de sub jugul rusesc şi întemeierea unui stat tătăresc în această peninsulă în care există un mare număr de tătari şi care e dealtfel leagănul tătarilor din Europa.

Apus sau răsărit?

Deşi e seară, căldura e mare, liniştea e adâncă.

Nici o adiere de vânt.

Dinspre mare, discul de argint al lunei a răsărit de după staţiunea zoologică ce se profilează neagră ca tăiată dintr'o bucată de carton.

Ici şi colo prin iarba uscată ţârâie câte un greer.

Dinspre satul tătarilor lăsat în urmă, peste care se aşterne acum negura, se aude un cântec monoton, tărăgănat, melancolic, ca rugăciunea unui muezin.

Să fie oare prohodul unei lumi ce dispare sau sfârşitul unei epoce în decadenţă, care face loc alteia mai viguroase în Crimeea?

IV. — PRIN PUSTIETAȚILE DOBROGII.

Liniște în stepă. - Popândăii. - Vulturii pleșuvi. - Pământ roșu ca sângele.

Dela Agigea spre miază-zi, în toată Dobrogea de mijloc şi parte din Cadrilater, câmpul este de o netezime aproape perfectă.

Numai rar, la distanţe considerabile, el este uşor ondulat, punctat uneori cu scunde şi largi movile de hotar.

Nici urmă de pădure. Vegetaţia e măruntă, sărăcăcioasă şi uscată. Peisajul e monoton şi trist. Doar stâlpii de telegraf, cu Dumbrăvencile aşezate pe firele lor, mai îi dau oarecare variaţie.

Ca să ajungem ceva mai repede în ţinuturi cu aspecte mai variate, evitând în acelaş timp cunoscutele staţiuni balneare dela ţărmul mării, luăm autobusul ce face cursa Constanţa-Mangalia.

După două ore de drum ajungem în fine în această din urmă localitate. Apoi cu căruţa îngustă şi strâmtă a unui ţăran dela Şabla, venit la târg, ajungem pe'nserate în această din urmă localitate, după o jumătate de zi de călătoria, sub un soare torid, prin praful molcom al stepei.

Şabla e o comună fruntaşe a jud. Caliacra.

Aici poposim, cinăm şi dormim pentru a ne scula dis

de dimineaţă, cu intenţia de a face pe jos restul drumului.

Căci acest colţ de pământ românesc merită toată oboseala, fiind unul dintre cele mai interesante din ţara noastră.

Intr'adevăr, coasta sa este cea maĭ variată şi mai plină de aspecte pitoreşti de pe tot litoralul nostru, dela Bugaz la Ecrene. Deaceea, persoana care călătoreşte pe aici numai în automobil şi deci numai pe podişul uscat şi monoton, nu vede nimic.

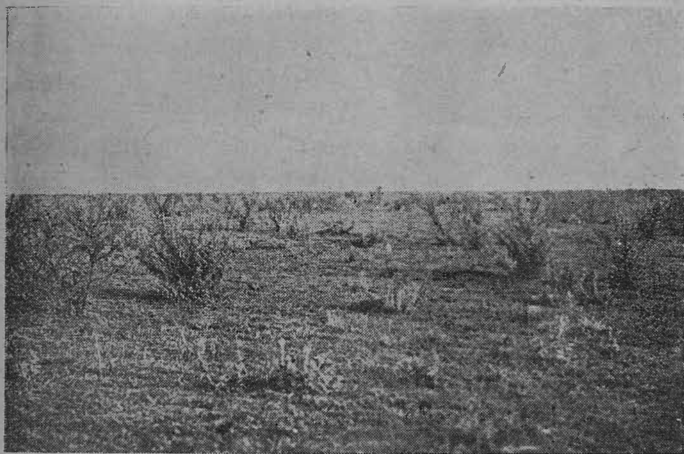

Fig. 17. Stepă la Agigea.

Linişte în stepă.

Părăsim Şabla în zori de zi. Ceaţa uşoară a dimineţii începe să se retragă, lăsând în urmă anìnate de firele de iarbă, mărgăritare de rouă.

Cât e zarea de largă nu se vede nici-un copac.

Ne-am depărtat binişor de sat.

Acum mergem agale pe o potecă bătătorită, printre euforbii şi mărăcini.

In jurul nostru nimeni. Nici Şabla nu se mai vede Liniştea e profundă, apăsătoare.

Auzim cum ne ţiuesc urechile şi cum ne bate inima. La orizont cerul se'nbină cu pământul, strivindu-ne sub o tăcere de plumb.

In stânga simţim apropierea mării printr'o boare rece, plăcută, ce adie din când în când.

Din loc în loc pământul e pleşuvit, crăpat, pe-alocurea pietros, lipsit cu totul de sol. Căci pământul arabil a fost suflat de vântul dinspre mare, ce bate groasnic în anotimpul rece.

Aici vegetaţia e şi mai rară, şi mai sărăcăcioasă. Numai ici-colo se distinge pămătuful roz al câte unei modeste centauree. Vre-o volbură, lipită de sol, ca să nu fie smulsă de vânt, îşi îndreaptă spre cer capetele albe ale petalelor unite. Ici-colo mai distingem câte o inariţă, cu florile ca de gura-leului, dar de culoare galbenă, câte o tufă de guşa-porumbelului, de silnic, sunătoare, pelin sau vre-un fir răsleţ de usturoi sălbatic.

Inspre Stânca şi mai departe, spre Surtuchioi, încep să apară la suprafaţa solului uscat, tufele dese şi ceva mai înalte ale păiurului, plantă mediteraneeană cu ghimpi ascuţiţi şi puternic încovoiaţi, din ramurile căreia naturaliştii cred că s'a făcut coroana ce a încins fruntea Mântuitorului, înainte de a fi răstignit pe cruce.

Printre aceste tufe ce ne amintesc de *scrubul* pustiului australian, se strecoară şopârle agere, se târăsc şerpi mari, gălbui — şi se poticnesc broaşte ţestoase de uscat, care mestecă între fălcile cornoase, puţinele frunze verzi, rămase ca prin minune încă nepârlite de arşiţa soarelui tropical al verii Cadrilaterului.

Popândăii.

Animalele cele mai caracteristice ale stepei, pe care le'ntâlnim des şi care au fost răsbotezate „maimuţele stepii" sunt popândăii.

Aceste animale, de mărimea unui şobolan, fără coadă, au culoarea galbenă ca a stepii arse de soare. Sunt de

fapt nişte mici marmote de stepă.

Din când în când se ridică în două labe şi scrutează atent orizontul.

Cum ne văd, scot nişte chiţăituri puternice, ca un fluerat prelung dar stins şi trist. Apoi se reped brusc la găurile vizuinelor lor.

Fig. 18. Familie de Popândăi.

Dar şi această privelişte ţine puţin.

Pe nesimţite ne apropiem de coastă.

După câteva minute se şi vede dunga albastră a mării şi ceva mai târziu prăpăstiile ţărmului ei.

O luăm acum direct pe faleză.

Vulturii pleşuvi.

La o oarecare distanţă zărim, oarecum contrariaţi, o grupă de omuleţi cenuşii, de înfăţişare ciudată, cu totul neobişnuită.

Apropiindu-ne mai mult, constatăm că omuleţii noştri sunt nişte păsări uriaşe, înalte de un metru, cu gâtul golaş şi cu ciocul puternic încovoiat.

Ii recunoaştem înfricoşaţi. Sunt vulturii pleşuvi!

Un fior rece ne trece prin şira spinării.

Ii numărăm. Sunt vre-o treizeci. Stau tăcuţi şi imobili pe faleză, cei mai mulţi privind spre mare. Dacă

s'ar năpusti cu toţii peste noi, ne-ar face harcea-parcea, cu pliscurile şi ghiarele lor ascuţite.

Unul din ei ne zăreşte. Ca la un semnal îşi îndreaptă acum toţi capetele spre noi.

Ne gândim că fără nici-o armă, suntem pierduţi. Dealtfel şi cu arme ce-am putea face contra a treizeci de clonţuri ascuţite şi a douăsute patruzeci de ghiare încovoiate ca iataganele, câte opt de fiecare vultur?!

Dar în loc să ne atace, cum ne aşteptam, vulturii ne privesc câtva timp indiferent şi îşi iau apoi sborul cu un fâlfâit leneş, greoi şi sgomotos, pe care-l scot din nişte aripi imense.

Fig. 19. Vulturi pleşuvi la stârv.

După câtva timp de sbor se aşează din nou pe faleză, ceva mai departe.

Cu aripile întinse, un vultur pleşuv are lungimea de doi metri şi jumătate.

Deşi uriaşe, aceste păsări se hrănesc mai mult cu stârvuri.

Ii privim cu binoclul. Unii sunt tineri, alţii adulţi.

La cei tineri se observă pe cap şi gât un fel de puf alb. La cei din urmă, pielea gâtului este golaşe, încre-

ţită şi de culoare albastră. Se vede că puful cade cu vârsta, gâtul devenind pleşuv.

Şi unii şi alţii au la baza gâtului câte un guler de pene lungi şi fine.

Ne uităm în prăpastie. Pe lespezile cenuşii de piatră şi la gura peşterilor ce se deschid spre mare, observăm un mare număr de vulturi pleşuvi.

După multă trudă şi cu riscul de a cădea în mare, ajungem, legaţi de o frânghie solidă, la gura unei asemenea peşteri, stârnind toţi vulturii, ce-şi iau sborul.

La doi paşi de noi observăm cuibul unui vultur pleşuv. E un cuib construit foarte grosolan, din câteva ramuri aruncate la întâmplare, fără nici-o ordine.

Observăm deasemenea cu mirare că acest cuib primitiv construit, nu e nici măcar bine adăpostit contra ploilor.

Prin Aprilie-Mai, partea femeească depune în el un ou, rar două.

După ce puiul a ieşit din ou, părinţii îl îngrijesc cu toată dragostea, aducându-i hrană din belşug.

Cuibul propriu zis e relativ curat. Imprejurimile acestuia sunt foarte murdare pentrucă puiul îşi face necesităţile ridicându-şi târtiţa în sus şi împroşcând murdăria la oarecare distanţă.

Deaceea cuibul vulturilor pleşuvi împrăştie o putoare insuportabilă, de te ia durerea de cap!

Ne urcăm iară pe faleză şi mergând agale spre capul Caliacra, stârnim de câteva ori cârdul de vulturi până când aceştia simţind că s'au depărtat prea mult de cuibare, îşi iau sborul înapoi, descriind un arc domol deasupra mării.

Suntem scăpaţi.

Ne regăsim iară singuri şi din nou într'o linişte profundă.

Pământ roşu ca sângele.

Obosiţi de mers, capetele noastre se'ndreaptă spre pă-

mânt. Dar minune! Solul este roşu ca sângele, pe o distanţă destul de mare. Vegetaţia e foarte sărăcăcioasă nu atât din cauza acestui neobişnuit pământ cât mai ales din cauza vântului dinspre mare, care bate puternic în cea mai mare parte a anului, făcând din Dobrogea o adevă-vărată „ţară a vântului".

Este „terra-rasa" al italienilor, rezultatul disolvării şi descompunerii pietrii de var sub influenţa climei mediteraneene.

Dacă există undeva la noi „terra-rosa", apoi aici, spre capul Caliacra, el este cel mai tipic.

V. — IN ȚARA LUI SFARMĂ-PIETRE.

Sfarmă-pietre la lucru. - Riviera României: Iaila și Surtuchioi. - Smochinii. - Șopârlele fără picioare.

Cine doreşte să vadă aievea ţara lui Sfarmă-pietre din basmele ce ne-au încântat fericitele şi binecuvântatele zile ale copilăriei, să facă pe jos drumul dela Caïbeichioi până la valea Bolatei. Ce va vedea acolo va întrece chiar şi cea mai svăpăiată închipuire.

Căci Sfarmă-pietre în nebunele şi macabrele sale preocupări, a lucrat aci cu formidabile desfăşurări de forţe, fărâmiţând ţărmul Marii Negre, ca în cele mai năsdrăvane coşmare, pe o considerabilă distanţă.

Multe din orăşelele antice aşezate pe ţărm, înfloritoare odinioară, au fost cu desăvârşire şi pentru totdeauna rase dela suprafaţa pământului, în fantasticele şi crudele sale jocuri.

Sfarmă-pietre la lucru.

Când acest misterios personaj îşi începea activitatea, lumea de prin împrejurimi auzea un vuet tare ca al vântului, aci sbârnăind, aci fluerând —, iar pământul par'că înfricoşat de ceeace-l aştepta, începea să tremure ca varga, din ce'nce mai tare, până când dârdăia deabinelea, sbu-

ciumându-se întocmai ca valurile mării. Stâncile crăpau şi se dărâmau, fântânile şi isvoarele pierdeau toată apa sau — din contră — se umpleau în neştire cu o cantitate mărită de apă nouă.

Clădirile oamenilor, oricât de solide ar fi fost ele, erau sguduite din temelii şi se prăbuşeau la pământ cu sgomot asurzitor.

Iar când activitatea lui Sfarmă-pietre ajungea la paroxism, ţărmul se rupea în felii ce cădeau pe rând în valurile mării, alunecând unele peste altele de-alungul rupturilor, parte din ele rămânând suspendate la diferite înălţimi, parte înecându-se, mai mult sau mai puţin, în apele albastre ale mării, dând astfel naştere la lacuri lunguieţe şi la insule mărunte, mai mult vârfuri de-ale bucăţilor de piatră, pe trei sferturi înecate în apă.

Aşa este tot ţărmul maritim dela Caibeichioi (Stânca), până dincolo de Surtuchioi, aproape de valea Bolatei.

Ce metode şi ce arme va fi întrebuinţat oare Sfarmă-pietre în această parte a lumii, ca să piseze atât de năprasnic ţărmul — pe o distanţă atât de mare?

După o anchetă făcută acum 10 ani de d-l I. Lepşi, s'a putut constata că în chiar timpurile noastre, şi anume între anii 1871—1924, adică în ultimii 50 de ani, au avut loc pe litoralul Şabla-Ecrene, nu mai puţin de 18 cutremure macroseismice, de origine tectonică, în parte destul de puternice, majoritatea între gradele 6—7, dar ajungând uneori până la gradul 9, unele simple, altele ondulante şi câteva chiar cu fenomene acustice. Ele au fost atât de puternice încât odată au făcut să se retragă chiar ţărmul mării iar farul dela Capul Caliacra, să se prăbuşească!

Se ştie precis, căci lucrurile au fost semnalate de cronicarii antichităţii, că tot un asemenea cutremur a distrus acum 2000 de ani şi puternica colonie elenă Bizone, din dreptul Cavarnei de azi.

Riviera României: Iaila și Surtuchioi.

In ţara lui Sfarmă-pietre se pot observa două ţinuturi distincte, deşi cu multe caractere comune.

Primul, aşezat spre miază-noapte, a fost botezat de locuitorii împrejurimilor, Iaila, nume ce ne aminteşte de Iaila Crimeei. El se caracterizează printr'un mare bloc longitudinal rupt dela ţărm şi căzut jos, spre mare, fiind separat de râpă printr'un larg coridor acoperit de verdeaţă.

Cel de-al doilea ţinut e aşezat cam în dreptul conacului Nanef.

Fig. 20. Ţărm prăbușit la Surtuchioi.

Acest conac, instalat pe podiş, are câteva clădiri ce de departe apar ca un cătun, din care cauză a şi fost numit cătunul Surtuchioi.

Acest ţinut e caracterizat printr'un număr mai mare de felii rupte dela ţărm şi căzute într'o rână. Printre acestea au năvălit apele mării, dând naştere unui lac lunguieţ, bogat în nămol sulfuros.

Atâta variaţie de relief câtă există aici, dela Stânca

la gura Bolatei, nu se mai întâlneşte nicăiri pe litoralul nostru — şi toţi scriitorii şi oamenii de ştiinţe care au văzut această regiune. sunt unanimi în a recunoaşte că e partea cea mai romantică şi mai interesantă din tot ţărmul nostru maritim. Căci, pe lângă relief contribue mult la aceasta şi vegetaţia bogată a regiunii, mai ales la Surtuchioi.

Dacă laila prezintă un covor vegetal ceva mai sărăcăcios, format mai mult din bălării decât din arbuşti sau arbori, în tot cazul mult mai bogat decât acela al podi-

Fig. 21. Crângul Surtuchioi dela ţărmul mării (Vedere dinspre mare).

şilui, — la Surtuchioi găsim o vegetaţie direct exuberantă, formată şi din plante ceva mai pretenţioase faţă de umezeală — şi chiar vegetaţie arborescentă, deşi cea mai mare parte sub formă de arbuşti.

Găsim aici arţari, stejari, frasini, salcâmi galbeni, scumpie, soc, dârmoz, cireşi sălbatici şi chiar câţiva nuci, de care se caţără perdelele dese ale curpenilor, iederei, hameiului şi viţei sălbatice.

Ici-colo se vede câte o tufă de clocotiş, cu frunzele

ca nişte pene — sau fluerătoare, cu tulpina volubilă şi cu fructele roşii ca sângele.

Smochinii.

Mai încolo se'ncălzesc la soare câteva tufişuri de smochini sălbatici.

Totul formează o deasă vegetaţie de crâng ce acopere şanţurile şi faliile, înaintând până aproape de nivelul mării, ca nicăieri în ţara noastră.

Pe crestele de calcar alb ale faliilor, ce lucesc la soare ca aurul, contrastând cu verdele închis al arborilor şi arbuştilor, creşte o vegetaţie mai sărăcăcioasă, formată din tufişurile spinoase ale păiurului şi tufele târâtoare ale gheţişoarei.

Ţinutul e foarte bogat în peşteri. Ba în blocul dela Iaila se văd chiar morminte şi altare, dăltuite în stâncă de mâna omului, în depărtatele timpuri ale istoriei încă nelămurite a acestor misterioase locuri.

Multe din peşterile naturale de-aici, largi câteodată de 200—300 m^3, sunt azi — cum au fost desigur şi altădată — întrebuinţate de ciobani, pentru adăpostul lor şi al vitelor lor. Fumul focurilor cu care şi-au pregătit hrana, au înegrit pereţii acestor largi caverne.

Şopârlele fără picioare.

Dacă ţinutul acesta are o luxuriantă vegetaţie de climă caldă, originară de pe ţărmurile Mării Mediterane, el nu e lipsit nici de unele animale de aceeaşi origine. Dintre acestea, cele mai interesante şi în acelaş timp, cele mai inofensive, sunt şopârlele fără picioare, lungi ca nişte şerpi, cu câte un şanţ pe laturile corpului şi având drept membre numai nişte cionturi, o singură pereche de cionturi, spre partea posterioară. Trăind în peninsula Balcanică, ele s'au întins pe'ndelete până în această îndepărtată regiune, unicul loc unde există în ţara noastră, ducându-şi viaţa în bălăriile Iailei.

S'a zis — şi cu drept cuvânt — că aici este şi va fi adevărata „Riviera" românească.

Chiar azi Surtuchioiul sau Heracleea — cum a fost identificat — este de o frumuseţe rară, constituind un adevărat parc natural care n'are nevoie decât de câteva poteci şi bănci, ca şi de tăierea buruienilor, pentru a deveni o adevărată grădină publică.

Fig. 22. Insulă la țărmul Surtuchioiului.

Nu ne'ndoim că: într'un viitor nu prea îndepărtat, Statul sau iniţiativa particulară, va şti să tragă foloase reale din sălbatica frumuseţe a acestei regiuni, din plajele ei situate la extremităţi şi mai ales din nămolul sulfuros al lacului din faţă.

VI. — VALEA BOLATEI ŞI CAPUL CALIACRA.

Plaja singurătăţei. - Capul Caliacra. - Cetatea Tirizis. - Mormântul Sf. Nicolae. - „Poarta celor 40 fete“.

Plecaţi după amiază dela Surtuchioi, o luăm încet pe litoral, străbătând mereu aceleaşi ţinuturi şi având invariabil aceleaşi aspecte: în dreapta stepa uscată şi tristă a podişului, în stânga oglinda albastră şi rece a mării. După câteva ceasuri de mers, un aspect grandios şi cu totul neaşteptat, rupe brusc monotonia, oferindu-ne o privelişte de neuitat: podişul se crapă deacurmezişul ca un abis, până la nivelul mării, lăsând loc unei văi destul de largi.

Este celebra vale a Bolatei.

De-o parte şi de alta se'naltă sălbatice, prăpăstiile de piatră roşie ale pereţilor văii pe care coborâm cu greutate, căţărându-ne ca pisicile ca în cea mai sălbatică vale din Carpaţi.

Jos, în fundul văii, nimic nu mai aminteşte de netezimea ca'n palmă, a podişului de de-asupra. Suntem în plin peisaj carpatin. Fundul văii este acoperit cu nisip şi e ocupat în parte de o mlaştină cu stuf, al cărei prisos de apă se scurge încet spre mare, printr'un mic pârâiaş.

Plaja singurătăţii.

Gura văii e şi ea cutropită de nisip care formează un fel de cordon litoral şi o minunată plaje spre mare. Deşi mică, această plaje e foarte bună pentru băi.

Din fericire, turismul şi publicul amator de distracţiuni banale, nu au profanat-o încă de loc.

Fig. 23. Valea Bolatei cu „Plaja singurătăţii".

Nu se găsesc aici nici plutoanele de cabine, nici odiosul casino — iar ochiul nu e încă lezat de nici-una din meschinăriile vieţii balneare.

Lipsită cu totul de oameni, mica plaje dela gura Bolatei este de o atracţie profundă pentru iubitorii de singurătate şi frumos.

După o plăcută baie luată în pripă în apele călduţe ale mării, urcăm încet râpa dinspre Sud şi ne depărtăm cu adâncă părere de rău de această minunată vale cu plaje.

O uşoară curbură a ţărmului spre stânga, ne arată

că nu suntem departe de Capul Caliacra, unde ajungem la asfinţitul soarelui.

Capul Caliacra.

Aici la Capul Caliacra, podişul înaintează în mare ca o pană ascuţită, subţiindu-se din ce'n ce mai mult spre vârf.

La baza peninsulei trecem printre nişte ruine. Aici a fost poarta unei puternice cetăţi.

După puţin timp intrăm şi printr'o a doua poartă tot în ruină, pentru a ne afla apoi între 2 clădiri mari: pichetul grănicerilor şi farul.

Fig. 24. Capul Caliacra. Vedere spre Surtuchioi.

Suntem închişi şi izolaţi de toate părţile. La un moment dat ne face impresia că ne aflăm pe un vapor: mare în stânga, mare în dreapta, la mică distanţă, mare înainte, mare în toate părţile de jur împrejurul acestei înguste şi înalte făşii de pământ pietros.

Căci peninsula Caliacra este un promotoriu lung şi

îngust, înalt de vre-o 50 m. deasupra nievlului mării. Falezele sale sunt de o sălbăticie grandioasă. Ingăurite la bază de numeroase caverne în care valurile dinspre Nord, în deosebi, se sparg furioase, mugind tragic, aceste faleze sunt de un caracter unic pe tot litoralul nostru. Asemenea râpe periculoase numai la Insula Şerpilor se mai pot vedea.

Capul promontoriului e transformat la bază într'un noian de stâncărie roşietică, în parte inundată sub oglinda mării.

Fig. **25**. Coasta de Argint (văzută dela Capul Caliacra).

Aici Dobrogea nu mai este ţara tristă şi monotonă de pe podiş, ci îmbracă o patetică maiestate, stratele tari de calcar cabrându-se dârze în faţa furiei mărei!

Dar pe cât de sălbatic este capul Caliacra şi pe cât de furioasă e marea pe versantul său nordic, pe atât de surâzătoare şi plină de lumină este coasta albă-argintie a golfului Balcicului — şi de liniştită marea pe versantul său sudic.

Acest fenomen geografic se explică prin adăpostul ce Capul Caliacra oferă golfului contra vânturilor de Nord şi în deosebi contra Crivăţului.

Aşa se explică şi liniştea apelor din golful Balcicului, peste care vântul sare la mare distanţă, dirijat de faleza podişului ca şi de capul promontoriului — şi tot aşa se explică şi clima blândă a „Coastei de Argint" care se reflectă în crângurile de smochini ce se caţără pretutindeni pe pantele ei.

Frumuseţea Capului Caliacra e direct violentă şi de un neîntrecut pitoresc, care a atras mulţi artişti iubitori de natură sălbatică. Dintre aceştia, pictorul *Urumof* a prins cel mai bine svăpăiatul colorit al acestui feroce ţinut şi toată gama variaţiunilor sale de lumină.

Cât priveşte istoria Capului Caliacra, ea însăşi este de o melancolie tot atât de maiestoasă.

Cetatea Tirizis.

Aici la Capul Caliacra se înălţa în antichitate cetatea Tirizis, refugiu întărit al Daco-geţilor.

Deabia din evul mediu acest promontoriu a început să fie numit Caliacra.

In 1366, peninsula a fost cucerită de Amadeu de Savoia, iar în 1444, când cetatea a aparţinut dinastiei Dobrotici, a fost distrusă şi locuitorii duşi în sclavie (Lepşi). Se crede că în secolul al 18-lea ar fi fost aici şi o mânăstire de dervişi — care trebue pusă în legătură cu ruinele unei instituţii similare dela Teke.

In tot cazul ruinele de azi dela Capul Caliacra sunt medievale nu antice, transformate însă şi refăcute de mai multe ori în decursul veacurilor.

Pe platoul promontoriului, în spatele farului, se deschid nişte gropi circulare, foarte adânci, care dau în peşterile dela mare. Se pare că au servit ca tuneluri de coborâre la ţărmul mării — iar nu ca fântâni, cum s'a susţinut.

Mormântul sfântului Nicolae.

Coborând puţin la capătul promontoriului, vedem în buza podişului un fel de altar cu o cruce şi candelă, locul de închinare al pescarilor, mai ales în ziua de Sf. Nicolae.

Se zice că aici s'ar afla mormântul acestui sfânt.

Fig. 26. „Poarta celor 40 de fete".

„Poarta celor 40 de fete".

Cu câteva trepte mai jos de acest altar, ajungem la o mică terasă, deasupra căreia se deschide în stâncă, în formă de arc ogival, o largă scobitură, ca o poartă.

Această poartă e suspendată spre mare, deasupra unei prăpăstii adânci de 35 m.

Se numeşte „poarta celor 40 de fete" şi legenda spune că de-aici s'ar fi aruncat în gol patruzeci de fete ale cetăţii, legate cu cozile părului una de alta, preferând să fie înghiţite de valurile mării decât să cadă pradă în mâinile duşmanului care pătrunsese în cetate!

Ca să ajungem jos, la malul mării, trebue să ne înapoiem pe podişul promontoriului şi să o luăm pe faleza sudică.

O potecă destul de periculoasă duce oblic în jos, pe sub nişte largi dar scunde peşteri suspendate, care servesc astăzi drept grajduri şi coteţe pentru animalele domestice ale îngrijitorului farului.

Vizitatorul dornic să ajungă cu orice preţ la malul mării, trebue să facă pe această potecă minuni de echilibristică. El trebue să se strecoare cu grije pe lângă zidurile abrupte, să se caţere cu atenţie pe vârfurile de stânci carea deabia ies din aceşti sălbatici pereţi — şi să se mişte cu precauţie pe scările şubrede de lemn, aruncate de-asupra prăpăstiilor, pentru a ajunge în fine jos la haosul de bolovani înegriţi de valuri şi alge, înecaţi pe jumătate sub valurile mării şi pe sub care se văd strecurându-se tiptil crabi mari şi roşii, acoperiţi de spini mai ales pe frunte, o specialitate a Capului Caliacra.

Pe întinderea nesfârşită a mării saltă din când în când, delfini sglobii iar în apropiere strănută sgomotos foce apărute pentru câteva clipe la suprafaţa valurilor ca să respire.

VII.— FOCELE DELA CAPUL CALIACRA.

Strănutul focelor. - Caracterele focelor noastre. - Viața focelor. - Specia și distribuția sa geografică. — Originea focelor dela Capul Caliacra.

Privind marea, pe timp senin, dela înălţimea promontoriului Caliacra şi în deosebi de pe terasa „Porţii celor 40 de fete", călătorul stepelor dobrogene poate avea norocul să vadă focele care sălăşluesc în peşterile dela baza promontoriului şi-şi caută hrana în apropierea grohotişului de stânci dela partea cea mai înaintată a capului.

Aceste animale marine se văd tocmai când nici nu te aştepţi — şi apariţia lor depinde de numeroase condiţii hidrografice, climatice şi biologice.

In unele zile ele stau ascunse în peşteri şi atunci orice trudă este inutilă: focele nu se pot vedea. Totul e chestie de şansă pe care dealtfel mulţi au avut-o.

Ajunşi la Capul Caliacra, prima noastră grije a fost să vedem focele. Pentru aceasta ne-am aşezat cât se putea mai comod, pe mica terasă a „Porţii celor 40 de fete", cu binoclul şi aparatul fotografic la îndemână.

In aşteptare, ne distram admirând jocurile sprintene ale delfinilor care tăiau valurile ca o muchie de secure, expunându-şi o clipă la soare pielea lor umedă, neagră-strălucitoare.

Ni s'a părut interesant de constatat că aceste animale mamifere, cu aspect de peşte, erau par'că mai numeroase spre golful Balcicului, decât la Nord de Capul Caliacra.

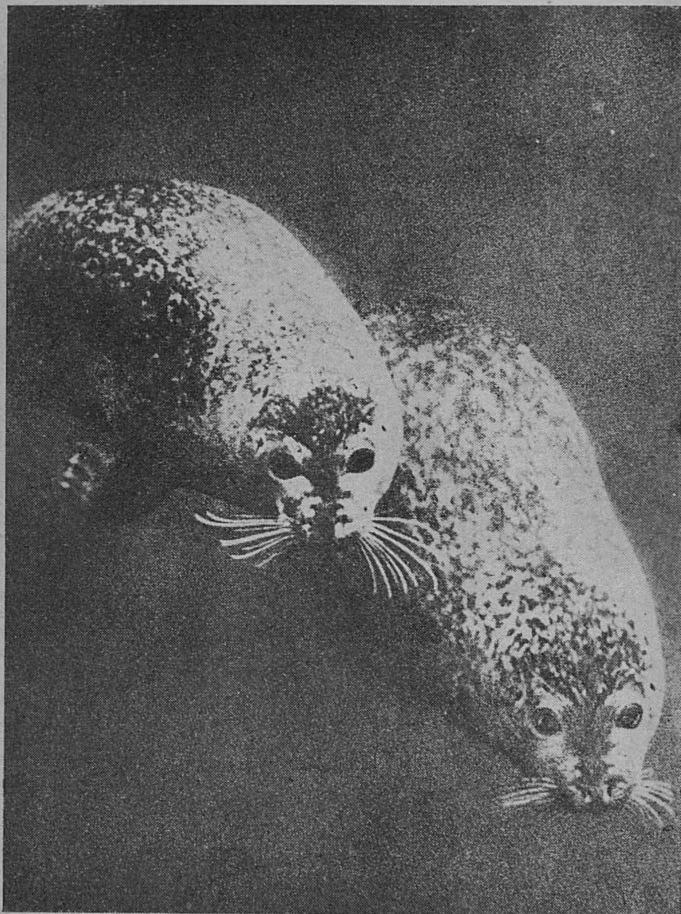

Fig. 27. Foce sub oglinda mării.

Strănutul focelor.

Cum făceam aceste reflecţii, auzul ne-a fost brusc şi puternic isbit de un sgomot surd ce venea din jos, şi

care semăna cu strănutul puternic şi repetat al unui uriaş.

Uitându-ne în direcţia din care venea acest ciudat sgomot, nu mică ne-a fost uimirea văzând în fine cu ochii obiectul trudei noastre.

O focă mare, neagrà, plutea agale de-asupra valurilor, la 10 m. departe de stâncile înecate ale promontoriului. Din când în când ea strănuta cu putere pentru a se debarasa de apa din nări şi dintre buze, după care aspira sgomotos aerul.

Această surprinzătoare privelişte a fost, însă, de scurtă durată.

Cu o tumbă leneşe, foca se scufundă încet în valuri, arătându-ne pentru o clipă spatele lucios şi dispărând apoi cu totul sub oglinda mării.

O urmărim cu binoclul prin apa limpede albăstrue a mării şi o vedem cum se strecoară ca un şearpe scurt şi grosolan printre alge, pentru a prinde peştişori — în deosebi aterine.

Dealtfel foca se hrăneşte şi cu tot felul de raci şi melci de mare.

După 7—8 minute, ea apare din nou la suprafaţă, anunţându-şi apariţia printr'un strănutat puternic cu care împroşcă pretutindeni apa din nări.

Binoclul ne permite să-i desluşim toate caracterele.

Caracterele focelor noastre.

Are o lungime de 2.50 m., grosimea fiind aproape ca a unui viţel-mânzat. Blana e scurtă şi deasă, negricioasă pe spinare, albă pe pântece. Botul lung, puţin turtit, aproape ca de câine, poartă musteţi cu perii subţiaţi spre vârf. Are patru labe, ca toate animalele mamifere, degetele fiind lipite între ele, ascunse în piele şi prevăzute cu ghiare scurte. Intre picioarele dinapoi se vede o coadă mică.

Cu picioarele dinainte înoată întocmai ca peştii cu aripioarele lor, în timp ce cu picioarele dinapoi, prelungite spre partea posterioară, se mişcă la fel ca racul, apropiindu-le şi destinzându-le brusc pentru a înainta prin propulsie

Ochii sunt mari. Irisul e căprui şi cuprinde tot spaţiul dintre pleoape. Pupila e în formă de stea cu patru raze, ceeace îngădue animalului o vedere bună la diferite adâncimi, atât ziua cât şi noaptea.

Viaţa focelor.

După câtva timp de plutit agale, pe loc, foca se afundă din nou în valuri, pentru ca după alte 7—8 minute, să apară — minune— tocmai la ţărm!

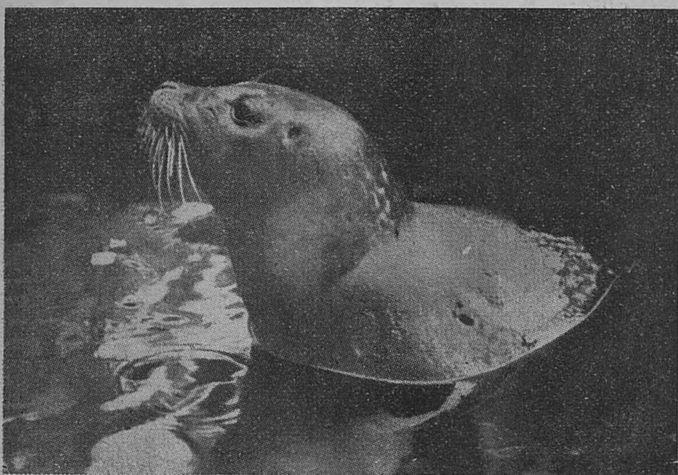

Fig. 28. Focă apropiindu-se de ţărm.

Căci se ştie că focele pot sta în apă zile şi săptămâni întregi, hrănindu-se şi odihnindu-se exclusiv în apă.

Rar se'ntâmplă, mai ales în ţinuturile noastre, ca focele să fie văzute ieşind la ţărm pentru a se odihni sau pentru a se tolăni la soare.

Dealtfel ieşirea la mal şi mersul pe uscat sunt penibile, animalul târându-se stângaci şi cu anevoie.

Observăm cu această ocazie că labele dinainte nu-i servesc la mers ci numai la înot, la agăţat pe stânci, la scărpinat, netezit, etc. Când are pui (unul până la doi), tot cu labele dinainte îi duce la sân pentru a suge, căci foca e un animal mamifer ce-şi hrăneşte puii cu lapte.

Ca să umble, animalul se ridică întâi pe picioarele anterioare, aruncându-şi trupul greoi înainte; se culcă apoi pe piept, încovoaie spatele ca o omidă şi-l trage apoi brusc înainte.

Găsindu-şi un loc potrivit, foca se'ntinde în fine cât e de lungă, tolănindu-se cu plăcere la soare şi stând nemişcată în poziţia aceasta timp îndelungat.

Numai din când în când se'ntoarce încet pe o parte sau pe alta, pentru a se aşeza cât mai comod.

In asemenea momente, care par de mare mulţumire, ochii animalului stau închişi sau privesc indiferenţi în gol.

Priveliştea e superbă.

Din nefericire, ţăcănitul metalic al aparatului fotografic şi o mişcare sgomotoasă datorită emoţiei momentului, au atras imediat atenţia focei, de unde deducem că auzul acestui animal e foarte fin, cu toate că pavilionul urechii este extrem de mic.

Cu o puternică încordare a corpului, foca a făcut o singură săritură şi s'a afundat în valuri.

Specia și distribuția sa geografică.

După însuşirile sale externe am putut vedea că avem de-aface cu foca numită în zoologie: *Monachus albiventer*, destul de cunoscută pe coastele Mării Mediterane şi ale mărilor care depind de ea. In oceanul Atlantic înaintează până la insulele Madera şi Canare.

Altădată mai larg distribuită în Marea Neagră, unde *Eichwald* o citează deja rară în 1841 — iar *Nordmann*

chiar şi la ţărmul Insulei Şerpilor, unde însă azi nu se mai vede, această focă este restrânsă actualmente pe litoralul nostru numai în regiunea stâncoasă dintre Şabla şi Balcic, în ale cărei grote se adăposteşte — şi fiind rerpezentată prin 3 familii: una la Stânca, alta la Capul Caliacra (compusă din 6—7 indivizi după informaţiile D-lui *Molnar*, îngrijitorul farului) şi a treia lângă Balcic.

Câteodată se rătăceşte chiar până la Constanţa *(Antipa)* şi acum câţiva ani un pui a fost prins la Agigea (după cum ne informează d-l Prof. univ. *I. Borcea)*.

Fig. 29. Focă împăiată (dela Capul Caliacra), aflătoare în Muzeul de Vânătoare din Parcul Carol.

Anul trecut foca noastră a fost citată şi pe coasta anatolică a Mărei Negre *(C. Brătescu)*.

Fiind pe cale de dispariţie, această specie este pusă sub protecţia legilor, uciderea ei fiind aspru pedepsită.

Câte un exemplar împăiat din această specie se poate

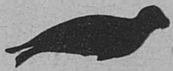
vedea atât la Muzeul de Istorie Naturală cât şi la Muzeul de vânătoare din Bucureşti.

Originea focelor dela Capul Caliacra.

Fiind citată în Marea Neagră încă pe la 1841, foca din această mare nu se poate considera o specie colonizată sau introdusă accidental aici, după cum s'a crezut un timp — sau care ar fi scăpat din grădina zoologică a ţarului Bulgariei, ce dealtfel nici n'a existat la Varna dela ţărmul mării (unde se află însă o ,,staţiune zoologică") — ci la Vrana, lângă Sofia.

Se pare că această legendă care s'a debitat într'o vreme de persoane insuficient informate, se datoreşte faptului că exţarul Ferdinand a ordonat să se redea libertatea unui exemplar prins pe litoralul Varnei de către un pescar ce-l adusese regelui, cunoscut ca mare amator de Ştinţe Naturale.

Cel puţin aşa ne informează d-l *A. Schumann*, inspectorul grădinii zoologice din Sofia.

VIII. — RECHINII.

Foloasele şi pagube. - Insuşirile şi viaţa rechinilor. Rechinii din Marea Neagră. - Pescuitul rechinilor pe litoralul nostru.

Dintre numeroasele soiuri de peşti ai Mării Negre, ce se vând pe litoralul nostru şi în deosebi pe piaţa Constanţei, *rechinii* sunt cei mai puţin cunoscuţi. Lucrul acesta se explică prin faptul că rechinii, peşti prin excelenţă carnivori, având carnea tare şi teioasă şi pe deasupra cu un puternic miros specific de fiară, de animal prădalnic, nu se mănâncă de către riveranii noştri.

Foloase şi pagube.

Sau cel puţin nu s'au mâncat până acum.

In alte ţări din Europa şi celelalte continente, carnea rechinilor este foarte apreciată, fiind căutată mai ales de către populaţia săracă.

Japonezii ca şi multe populaţii ale Oceaniei, folosesc în cantităţi mari carnea de rechin, pe care o înmoaie în prealabil printr'o uşoară putrezire.

Chinezii în deosebi, mănâncă mult carnea de rechini, din care cauză pescuitul acestor animale este în Marea

Indiilor obiectul unei foarte importante industrii. Intr'adevăr aici rechinii se prind în cantităţi uriaşe, cu zecile de mii.

Dealtfel rechinii mărilor calde sunt şi cu mult mai mari decât aceia din mările reci.

Animalele prinse sunt târâte la ţărm unde li-se taie aripioarele înotătoare, ce se usucă apoi la soare. Carnea se taie şi ea în fâşii — care se sărează în vederea conservării. Din ficat se extrage un ulei industrial, care serveşte mai ales la înmoiatul curelelor.

Din aripile uscate se face gelatină. Preparate pentru a fi mâncate, înotătoarele se taie în fire subţiri ce uscate, devin aproape transparente şi foarte elastice. Ele formează astfel un fel de fidea, ce serveşte la făcut supă.

Şi pielea este folosită: vopsită şi lustruită serveşte la căptuşirea sau îmbrăcarea artistică a o mulţime de obiecte utile sau de fantezie ca: tabacheri, port-vizite, cutii etc.

La noi, până acum, nu s'a desvoltat niciuna din aceste industrii, deşi rechinii se găsesc din abundenţă în Marea Neagră.

Doar vre-o câţiva pescari turci de pe litoralul nostru se ocupă sporadic şi în mod foarte primitiv, cu pescuitul acestor peşti, folosindu-se de *paragate* şi prinzând câte 20—30 rechini la un pescuit.

Rechinii prinşi astfel pe litoralul nostru se aduc de câtva timp pe piaţa Constanţei, unde se vând populaţiei cu 10 lei kilogramul. In ultimul timp a'nceput să se facă din rechini şi batog (fâşii sărate sau afumate), cari imită batogul de nisetru. Insă gustul este cu totul altul şi un cunoscător ar putea cu uşurinţă distinge batogul de rechin de acela de nisetru sau chiar de morun.

Insuşirile şi viaţa rechinilor.

Rechinii sunt peşti aparţinând familiei *Selacienilor*. Ei au scheletul cartilaginos şi respiră prin branchii ce se deschid de-o parte şi de-alta a gâtului prin câte 5 crăpături curmezişe.

Corpul lor e alungit, confundat cu coada care este neegală la extremităţi. Această formă de corp este perfect adaptată înotului, rechinii fiind şampionii înotătorilor din întreaga lume animală.

Botul e alungit şi gura se află sub bot, fiind prevăzută cu numeroşi dinţi puternici, foarte ascuţiţi şi încovoiaţi deobicei spre fundul gurii de aşa manieră în cât prada, odată apucată, să nu mai poată scăpa.

Ca mărime rechinii sunt peştii cei mai mari din câţi există, adevăraţi uriaşi în lumea peştilor.

In deosebi cei din mările calde sunt extrem de mari, cu mult mai mari decât în mările temperate, atingând adesea lungimi de mai mulţi metri. Aceştia sunt bine'nţeles foarte periculoşi şi pentru om, pe care-l atacă deseori, fiind neînchipuit de îndrăsneţi şi de voraci.

Sunt peşti exclusiv carnivori, având simţurile foarte desvoltate ca la toate animalele de pradă.

Mirosul mai ales, e foarte fin, ceeace face ca ei să simtă prada dela mari distanţe, mai ales când ea e moartă şi într'o stare înaintată de descompunere.

In mările calde rechinii se comportă ca nişte adevărate fiare, a căror lăcomie şi voracitate nu cruţă nimic şi cu atât mai puţin pe om, ce odată căzut în valuri, e pentru totdeauna pierdut.

Din cauza lor plăjile cele mai bune ale mărilor calde sunt goale. Vilegiaturiştii se tem să facă baie, de frica rechinilor.

Intr'o bună zi un rechin a fost atât de îndârjit încât urmărind o persoană ce făcea baie, s'a aruncat chiar pe plaje şi a murit sufocat pe nisip neputându-se înapoia în valuri.

Altă dată o persoană a fost atacată de un rechin în timp ce strângea scoici la malul mării, neavând apă decât până la genunchi.

In timpul luptelor navale, rechinii nu se tem nici măcar de înfiorătoarele canonade ale flotelor duşmane ci din contră în asemenea momente ei pândesc cu o încordare şi mai mare, morţii şi răniţii care cad de pe corăbii şi vapoare în apă, pentru a-i sfâşia imediat în bucăţi.

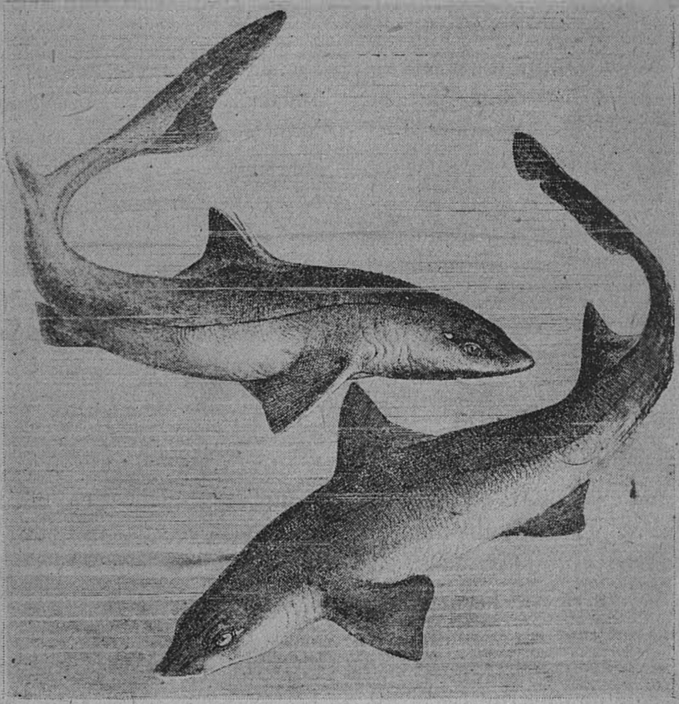

Fig. 30. Rechini.

Rechinii din Marea Neagră.

Cele mai numeroase şi în acelaş timp mai periculoase soiuri de rechini trăiesc în mările situate între tropice. In zona temperată neamurile de rechini devin din ce'n ce

Pentru a se servi de spinii de pe spinare, rechinul nostru se curbează întocmai ca un arc şi ştie să-şi dirijeze mai rare şi mai inofensive. Dincolo de cercurile polare nu mai există decât într'un număr foarte restrâns.

In Marea Neagră trăieşte rechinul numit şi *Câinile de mare (Acanthias vulgaris)*, ce se recunoaşte după spinii cu care sunt ornate aripioarele de pe spinare. Dinţii săi sunt deasemenea ascuţiţi şi încovoiaţi înăuntru. Forma generală a corpului e ca şi la rechinii tropicali, însă lungimea e cu mult mai mică: numai cu puţin peste 1 m. (1,20—1,40).

Ochii săi foarte mari, sunt de culoare verzue ca la pisică, având irisul argintiu.

Cât priveşte culoarea, spinarea şi laturile corpului sunt cenuşii-cafenii, punctate câteodată cu mici pete albăstrui. Pântecele e alburiu.

Acest soi mic de rechin există dealtfel nu numai în Marea Neagră ci şi in Marea Mediterană şi chiar în Oceanul Atlantic, lipsind însă in mările tropicale.

Obiceiurile sale sunt însă la fel ca şi cele ale fraţilor săi din mările calde, fără să aibe desigur nici puterea şi nici curajul acestora din urmă, lucru uşor de'nţeles dacă ne gândim la talia sa redusă.

Rechinii din Marea Neagră sunt şi ei foarte lacomi, făcând mari stricăciuni pescarilor, cărora le mănâncă tot peştele prins în reţele — ba mai le strică şi instrumentele de pescuit.

Chiar puii, cât ar fi de mici, se ţin morţiş după bătrâni şi asistă cu plăcere şi interes la toate masacrele ce aceştia fac în bancurile de peşti.

S'au văzut în cârdurile adulţilor pui lungi numai de 15 cm., înotând neosteniţi printre cei dintâi — şi asistând la toate vânătorile acestora, cu toate că puii înşişi erau încă incapabili să facă victime!

După cum se vede, „şcoala vieţii" şi „şcoala muncii" au fost cunoscute de animale cu mult înainte de a fi inventate de om!

atât de bine mişcările într'o parte sau alta a corpului, încât el poate atinge cu cea mai mare precizie şi siguranţă mâna unei persoane care l'ar apuca de cap, fără ca lui însuşi să-şi producă nici cea mai mică rană.

In deosebire de multe alte specii de rechini ce depun ouă, rechinul din Marea Neagră este *ovo-vivipar*, adică ouăle se desvoltă în uterusul matern, femela născând pui direct. La autopsiile care s'au făcut pe litoralul nostru, s'au găsit câte 11—12 pui.

Pescuitul Rechinilor pe litoralul nostru.

Rechinii se pescuiesc cu ajutorul *paragatelor*, pripoane de fund de o construcţie specială. Paragatele nu sunt altceva decât un şir de cârlige (undiţe mari şi groase), agăţate de o sfoară ceva mai groscioară ce se ancorează la larg cu ajutorul unei plute, pentruca instalaţia să poată fi uşor văzută de pescari.

Acest şir de cârlige e aşezat la fund cu ajutorul unei greutăţi legate la un capăt al şirului, de unde conduce o sfoară la pluta dela suprafaţă. Drept nadă se pun în cârlige aterine sau hamsi, peştişori de care rechinii sunt foarte avizi.

După 24 ore dela punerea acestei curse, pescarii se duc cu barca la instalaţie şi trag de şirul de cârlige, începând dela plută. In modul acesta scot la suprafaţă tot ce s'a prins. Câteodată, pe lângă rechini se mai prind şi calcani sau chiar guvizi.

Cu ajutorul unei căngi ce se'nfige în rechinii prinşi, aceştia sunt introduşi unul câte unul în barcă, după care pescarii trag la mal.

IX.— SPRE CAVARNA.

Prin peşterile troglodiţilor. - Viperele cu corn. - Găgăuţii. - Coloniştii macedoneni. - Cavarna, capitală a messettei Dobrogene. - Măgăruşii sacagii. - Catastrofa Bizonei.

Una din însuşirile de căpetenie ale litoralului Şabla-Ecrene, este marea sa bogăţie în peşteri.

Cele mai numeroase se găsesc, îndeosebi, la Capul Caliacra, de-o parte şi alta a promontoriului, dela Stânca până în dreptul localităţii Ghiaur-Suiuciuc.

Majoritatea sunt nefolosite şi în mare parte surpate. La unele e ceva mai greu de distins dacă au fost făcute de om sau sunt opera naturii, corectate ulterior de om. La altele, cu deosebire la acelea din regiunea Iailei, regularitatea geometrică a cavităţilor săpate în stâncă nu mai lasă nici-o îndoială că au fost efectuate de om; Dealtfel acestea din urmă nici n'ar mai merita numele de peşteri, căci ele sunt adevărate odăi săpate în piatră!

Ceeace e mai interesant de constatat e că unele peşteri mai largi sunt şi astăzi folosite din când în când de păstorii ţinutului, pentru adăpostul lor şi al vitelor lor.

Acestea din urmă, deşi sunt peşteri naturale, se deosebesc de celelalte prin aceea că au la gură un zid primitiv de bolovani cu care sunt complectate spre exterior,

pentru ca intrarea să fie ceva mai strâmtă. Dealtfel, fumul focurilor cu care locatarii temporari şi-au pregătit prânzurile, le-au înegrit cu totul pe dinăuntru.

Prin peşterile troglodiţilor.

Ne strecurăm tăcuţi prin peşterile pustii, mai mult sau mai puţin întunecoase.

Toate zac într'o linişte profundă, mormântală, misterioasă, rece, care ne'nfioară.

Unele, mai măricele, au servit odinioară drept altare pentru oficierea ceremoniilor păgâne ale mileniilor scurse —, altele, mai mici şi strâmte, au fost folosite drept cripte ale mormintelor troglodiţilor de-acum 2000 de ani.

Căci spre anul 292 a. Chr., litoralul Pontului Euxin, dela Callatis (Mangalia), până la râul Zyras (Batova), a fost locuit nu numai de Tracii Crobyzi ci şi de o populaţie sălbatică ce sălăşluia în peşteri *(Strabo)*, în peşterile prin care noi păşim acum timizi şi plini de'nfiorare.

Aceşti bieţi oameni, care nu se deosebeau desigur prea mult de oamenii preistorici, au fost numiţi *trogloditi* (Strabo).

Cuprinşi de nostalgia unui trecut atât de îndepărtat, urcăm încet spre podiş.

Umbrele vremurilor de demult ne'mpresoară năvalnic, înălţându-se dinspre peşteri şi de printre tufele de smochini.

Duhurile reci ce pluteau în jurul păgânelor altare din peşteri, încep să se mişte uşor pe lângă noi, ca adierele primăvaratice ale unui zefir încărcat cu sălbaticele miresme ale stepei.

Urcăm ca'n vis, buimăciţi de impresii.

Viperile cu corn.

Dar n'apucăm s'ajungem bine la podiş că un şarpe cenuşiu, lung de vre-o 60 cm., având un zigzag negru

pe spate, ne taie drumul, vrând să traverseze poteca.

Capul său turtit are o formă triunghiulară.

Vârful botului e subţiat şi întors în sus în formă de corn ascuţit.

E o viperă cu corn, cea mai periculoasă viperă din Europa, care trăieşte pe toată bordura Mării Mediterane, în Peninsula Balcanică şi în Dobrogea.

La un moment dat vipera cu corn se opreşte.

Imobilă, gata de atac, se uită drept la noi cu o privire fixă ce ţâşneşte fulgerătoare din pupilele sale verticale ca de pisică.

Infioraţi de această neplăcută întâlnire, facem instinctiv, câţiva paşi înapoi.

Atunci vipera, dându-şi seama de lipsa oricărei primejdii pentru ea, se pune încet în mişcare şi din câteva ondulaţiuni elegante ale corpului său svelt, dispare în tufişurile din dreapta ce acopăr un grohotiş de stânci roşietice.

Răsuflăm uşuraţi.

Totuşi emoţia nu ne-a trecut încă.

Intâlnisem soiul cel mai periculos de reptilă din Europa, al cărei venin poate da gata în mai puţin de o oră, un om în toată firea.

Iuţim pasul şi ajungem în fine la podiş.

Găgăuţii.

După câteva ceasuri de mers, sosim la Ghiaur-Suiuciuc, localitate mică aproape de Capul Caliacra, a cărei populaţie este formată în marea majoritate din găgăuţi (găgăuzi).

Găgăuţii au o origine obscură. După unii ar fi urmaşii Cumanilor. După alţii ar fi bulgari turcizaţi.

Fapt e că găgăuţii sunt creştini ortodocşi, biblia lor fiind scrisă în turceşte, cu litere greceşti.

Ei se ocupă cu agricultura şi creşterea vitelor.

Coloniştii macedoneni.

In mijlocul comunei se ridică o monumentală fântână de piatră, din care curge pe o ţeavă largă un puternic şuvoi de apă limpede şi rece.

Două coloniste macedonene, în pitorescul lor costum şi cu numeroase podoabe de metal în complicata lor coafură, la gât şi braţe, tocmai îşi astâmpăraseră setea şi se pregăteau să plece în mahalaua lor, din partea de miazănoapte a satului unde se'ntinde zona coloniştilor cu temeinice gospodării.

Fig. 31. Coloniste macedonene la Ghiaur Suiuciuc (Caliacra).

Cavarna, capitală a messettei dobrogene.

După încă o oră de mers pe podişul şi mai pietros şi mult mai uscat al Dobrogii, care ne face să ne gândim mereu la messetta Castiliilor spaniole, zărim în fine Cavarna.

Traversăm câteva râpe de cretă albă-sură, coborând în văi uscate sau cu anemice pârâiaşe, cutropite de bolovani mai mari sau mai mici.

Sub aceşti bolovani se ascund *crabi de apă dulce*, o nouă ciudăţenie a regiunii şi o mâre raritate, de origine balcanică, a ţării noastre, raritate care la noi numai aici se găseşte.

Ne facem intrarea în Cavarna dinspre răsărit.

In câteva minute suntem deja în mahalaua ţiganilor turci care poartă şalvari, atât bărbaţii cât şi femeile şi chiar copiii.

Culoarea lor ne aminteşte de mauri.

Fig. 32. Mahalaua ţiganilor turci.

Două fetiţe de cinci-şase ani, duceau pe umeri o cobiliţă de care atârna o găleată plină cu apă.

Mult mai caracteristic decât centrul comercial, care deabia se'nfiripă, sunt marginile târgului, cu împrejmuirile de piatră.

Deosebit de interesantă e apoi valea Cavarnei cu cişmelele de piatră şi cu pârâul cristalin ce se formează din ele, destul de puternic pentru a pune în mişcare cele câteva mori de apă, făcute din piatră şi lemn.

Fig. 33. Cișmea de piatră la Cavarna.

Fig. 34. Copii de țigani, turci, cărând apă (Cavarna).

Măgăruşii sacagii.

Totul e de piatră.

Pe poteci săpate în piatră coboară şi urcă măgăruşi negri sau cenuşii, ce poartă pe lături butoiaşe lunguețe de lemn, pline cu apă, agăţate de o şea de lemn.

Deasupra acestora observăm o pâlnie şi o cană mare, ambele de tinichea, cu care se toarnă apă în butoiaşe, dela cişmea.

Ba, pe crupa bietului măgar se mai aşează şi băieţaşul care mână măgarul — şi care mai mult îl stimulează

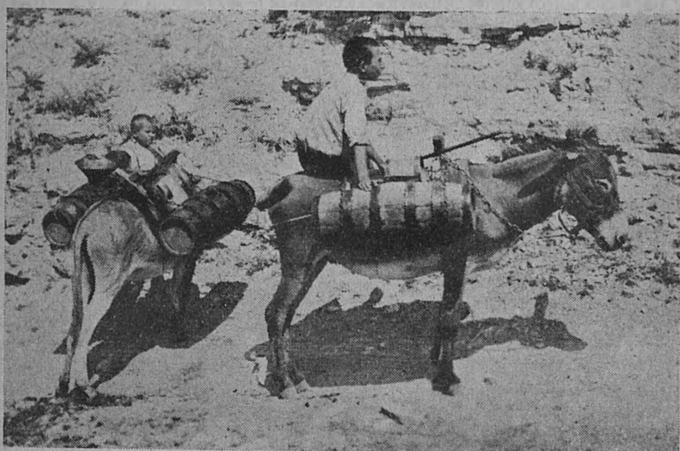

Fig. 35. Măgăruşi sacagii la Cavarna.

din când în când cu o nuieluşe subţire decât îl conduce.

Pentrucă măgarul cunoaşte foarte bine drumul şi s'ar duce şi singur acasă dar ceva mai încetişor.

Şi acest obiceiu de a căra apă în butoiaşe de lemn, pe spatele măgarilor, există în Spania.

Multe case din Cavarna au cerdacul acoperit cu bogate bolţi de viţă, încărcate cu struguri aurii şi parfumaţi.

Butucii de viţă ai pergolelor sunt groşi ca braţul şi nu se'ngroapă iarna.

Clima Cavarnei, ca şi aceea a Balcicului, este destul de blândă ca să nu fie nevoie de operaţia aceasta, indispensabilă în regiuni mai nordice.

Dealtfel Balcicul, care se află la doi paşi de Cavarna, a fost foarte renumit în vechime prin viile şi vinurile sale celebre, ajungând să fie numit odinioară chiar „oraşul zeului vinului" (Dionisopolis).

Fig. 36. Femee din Cavarna ducându-se la apă cu măgăruşul.

In unele curţi împrejmuite cu primitive ziduri scunde, de piatră sură, se văd stupi ce răspândesc o dulce aromă şi un zumzet plin de nostalgie.

E susurul caierului vremei ce se toarce încet la Cavarna.

Căci acest orăşel, în aparenţă atât de modest, dăinueşte de mai bine de două mii de ani, vatra sa schimbându-se

de câteva ori spre interior, în decursul sbuciumatei sale istorii.

Catastrofa Bizonei.

La Sud-Est de Cavarna, între țărmul mării și valea Mihailbeiului, se ridică un deal înalt ce dinspre Capul Caliacra apare ca un trapez argintiu.

Se numește dealul Ciragmanului dar nu este de fapt decât o bucată a vechiului podiș, tăiată aproape paralel cu țărmul mării, de valea Mihailbeiului, care dă în valea și golful Cavarnei.

Acest rest de podiș se'ntindea altădată mult mai mult spre mare, dar el s'a prăbușit, felie cu felie, în valurile nesățioase ale mării, în urma unui cutremur catastrofal despre care fac mențiune autorii vechi ca *Plinius, Mela* și *Strabo*.

Pe acest podiș, la marginea mării, se'nălța o puternică cetate elenă, ca un fel de acropole, numită Bizone.

Puținele resturi de ruine care mai rămăseseră nesurpate în mare au fost culese și luate de cetățenii Cavarnei și întrebuințate la diverse clădiri noui.

Numai în două locuri se mai pot vedea oarecare urme: una la poalele Ciragmanului, resturile unei clădiri vechi — și alta sus pe platou, un mormânt construit din bolovani, în care s'au găsit un schelet și un vas.

Dealtfel mărunțișuri (cioburi, monede), s'au găsit numeroase pe Ciragman.

Atât a mai rămas din acropolea Bizonei, înfloritoare odinioară.

Pe ruinele ei s'a ridicat în golful Cavarnei, portul născut mort cu acelaș nume — și din pietrile ei cioplite de dălți meștere s'a clădit în bună parte târgușorul Cavarna, ceva mai la interiorul uscatului, ca și când oamenii locului s'ar teme și azi de cataclismul străvechilor timpuri, ce a înghițit sub valuri o puternică și înfloritoare cetate.

X.— CĂMILELE DELA DURANLAR.

Duranlar. - Cămilele bactriane. - Peisaj asiatic. Cum trăiesc Cămilele. - Importanța lor economică pentru Dobrogea. -

Ieşind dintre zidurile scunde şi cenuşii ale Cavarnei, apucăm spre apus.

Câmpul se'ntinde neted cât vedem cu ochii, fiind acoperit cu o vegetaţie sărăcăcioasă, arsă de soare, formată mai ales din scaeţi.

Trăsura apucă pe un drum natural, îngust, care deabia se distinge de restul câmpului necultivat.

Din loc în loc câte un popândău traversează stângaciu drumul, mai mult târându-se pe pântece, pentru a dispare în vizuină, de cealaltă parte a drumului.

In depărtări, câte un lan de porumb, de culoare verde-închisă, pătează rar pânza galbenă-cenuşie a şesului.

Deasupra, bolta albastră a cerului se resfrânge străvezie la orizont, luminată de un soare tropical ce aprinde văzduhul în văpăi incolore care pâlpâie tremurat. Ici-colo câte o rândunică străbate aerul, la câteva palme deasupra câmpului.

Din când în când câte o căruţă cu sgomot de fierărie, tulbură pentru scurtă durată, liniştea adâncă a acestui

paşnic şi monoton peisaj, amorţit în seninătatea miezului de zi.

In vâlcele largi, aproape netede, se pitesc sate mici, cu acoperişurile de olane şi curţile împrejmuite cu primitive ziduri de piatră cenuşie.

Cam după două ore de mers cu trăsura dela Cavarna (17 km.), apare înfine Duranlar, un biet sătuleţ unul, pitit din cauza vântului iernelor într'o uşoară depresiune a şesului.

Fig. **37.** Cămilă bactriană cu pui.

Deşi localitate atât de modestă, celebritatea cătunului Duranlar este atât de mare încât a trecut de mult graniţele jud. Caliacra, de care ţine.

Multe automobile au stopat în satul Duranlar şi multe feţe distinse au coborit din maşini şi trăsuri în această neînsemnată localitate, pentru a vedea un lucru unic în România: *Cămilele bactriane,* aflătoare în posesia d-lui *Z. Holevici,* proprietar la Duranlar.

Luând-o cam pe la marginea satului, cotim la stânga şi intrăm pe poarta larg deschisă a proprietăţii d-lui Holevici, care şi apare în mijlocul curţii.

După recomandările de rigoare, d-sa obişnuit cu vizitatorii şi ştiind par'că dinainte scopul vizitei noastre, se grăbeşte să ne spună că dacă dorim să vedem cămilele, trebue să ne ducem în câmpul din apropiere, unde acestea se află la păscut.

Părăsim curtea şi o luăm de astădată direct peste câmpul înţelenit, acoperit cu scaeţi şi mărăcini, printre care trăsura înaintează cu oarecare greutate. După câtva timp de mers, apare de-odată silueta ciudată a cămilelor, care ne aduce aminte de imaginea reptilelor mezozoice.

Fig. 38. Cămile bactriane păscând la Duranlar.

Cămilele bactriane.

Văzute printre tufele de scaeţi un puternic sentiment de exotic începe să ne cuprindă. Par'că ne-am afla în stepele Asiei!

Oprim trăsura la oarecare distanţă, pentruca aceste ciudate fiinţe, cu aspect de animale apocaliptice, să nu se sperie de cai.

Armaţi cu aparatele fotografice în mâini, ne apropiem de ele. Sunt în total cinci: un bărbat tânăr, trei femele,

dintre care una bătrână şi chioară — şi un pui de sex masculin.

Sunt masive, înalte însă cu picioarele scurte, ceeace le face să nu fie tocmai simpatice la vedere, ba chiar să inspire un fel de teamă şi repulsie. In partea de sus a picioarelor dinainte, ca şi în partea de jos a gâtului au câte o pernă de lână. Culoarea lor e cenuşie-gălbue ce se armonizează de minune cu aceea a stepei arse de soare. Gâtul lor e lung şi îndoit în sus. Pe spinare se ridică două cocoaşe, caracter ce deosebeşte cămilele bactriane de dromaderi.

Pasc liniştite şi cu vădită plăcere scaeţii câmpului, fiind păzite de un turculeţ cu fes, ascuns după nişte tufe de mărăcini.

Masculul e frumos şi voinic iar cocoaşele sale sunt pline şi stau drept în sus, cea dinainte aplecată puţin spre dreapta. El e taurul cirezii. Femela bătrână şi chioară e legată la gât cu o frânghie de altă femelă mai tânără — iar cocoaşele din spinare-i îi atârnă moi în jos, pe partea stângă a spinării. Puiul e culcat pe pântece în iarba firavă a stepii, printre scaeţi, ţinându-şi picioarele îngenunchiate sub el.

Din când în când animalele ne privesc indiferente, cu ochii lor mari şi ficşi, rumegând înainte. Masculul face câţiva paşi spre noi, legănându-se încet, ca o corabie.

Peisaj asiatic.

In acest peisaj de stepă, presărat cu scaeţi, în faţa acestor animale atât de caracteristice de stepă şi pustiu, care pasc liniştite şi indiferente printre mărăcini, impresia că suntem în stepele Asiei devine din ce în ce mai puternică.

Căci, după cum se ştie, cămilele bactriane sau cu două cocoaşe, înlocuesc dromaderii în Asia centrală şi orientală, unde, încă din timpuri imemoriale sunt în-

Fig. 39. Mascul de cămilă bactriană.

trebuinţate ca animale de povară de către tătari, mongoli şi chinezi.

Din cauza marei sale greutăţi, cămila bactriană nu poate fi folosită ca animal de şea, cum e dromaderul. Dar pentru transportul poverilor, cămila cu două cocoaşe este un animal extrem de preţios, cu care şi astăzi se face un întins comerţ în interiorul Asiei. Caravane numeroase pornesc azi, ca şi odinioară, tocmai din Peking pentru ca traversând toată China să ajungă până în inima Siberiei.

Blana deasă a acestui animal îi permite dealtfel să reziste şi unui climat mai riguros, putând fi deci folosit foarte bine chiar şi în timpul iernii.

Bucharienii posedă mari turme de cămile bactriane cu care fac schimburile de mărfuri între India şi Rusia. Pentru Calmuci, cămila bactriană este animalul domestic cel mai de preţ, deoarece numai graţie lui aceşti nomazi îşi pot duce viaţa lor, rătăcitoare prin stepe şi pustii. Intr'adevăr, cămila bactriană le transportă familia întreagă, cu toate bagajele; le cară lemne şi trestie; le dă lapte, lână, carne şi piele. Dacă oamenii le apără cum pot mai bine, cămilele bactriane au însă, din cauza condiţiilor defavorabile ale ţinuturilor în care trăiesc, aproape aceeaşi soartă ca şi dromaderii în Africa, cu deosebirea că aici avalanşele de nisip sunt înlocuite cu avalanşele de zăpadă care le cutropesc — iar căldura este înlocuită cu frigul grelelor ierni ale stepelor asiatice.

Azi nu mai există decât cămile domestice. Dealtfel domesticirea cămilei este de dată foarte veche, urcând se pare, până la timpurile preistorice.

In zilele noastre nu mai există nicăeri cămile sălbatice propriu-zise. Cirezile de cămile aşa numite sălbatice din Turkestanul chinez, aproape de Cacigar, descind desigur din cămilele domestice scăpate în timpul groaznicei furtuni de nisip care acum 200 de ani a acoperit cu totul districtul Takla-Makan. Violenţa acestei furtuni a fost atât de mare încât nici-un om n'a scăpat cu viaţă.

Numai câteva cămile au făcut excepţie şi aceasta se datoreşte însuşirii ce o au de a putea închide nările, împiedicând astfel intrarea nisipului în plămâni.

Cum trăiesc cămilele bactriane.

Cămilele bactriane dela Duranlar şi de pretutindeni unde există, se hrănesc cu o hrană exclusiv vegetală şi nu sunt deloc dificile în alegerea alimentelor, mulţumindu-se cu nutreţul cel mai prost şi chiar cu resturile de nutreţ dela celelalte vite. Ele sunt capabile să se hrănească timp de mai multe săptămâni cu plantele cele mai sărate şi mai amare ale stepei, pe care le refuză celelalte animale, apoi cu buruienile cele mai uscate, mai chircite şi mai tăioase ale stepei şi deşertului. Ba adesea mănâncă şi ramuri pe jumătate uscate. La nevoie se mulţumesc şi numai cu un coş vechiu de nuele împletite sau cu vre-o rogojină ruptă! Dl. Holevici ne spune că o cămilă a sa se apucase odată să mănânce o coadă de bici, uitată în bătătură!

Lihnite de foame, cămilele bactriane sunt in stare să mănânce pături pierdute, peşte, oase şi chiar pielea uscată a altor animale!

Gardurile vii, de mărăcini, trebuesc protejate contra lor, căci le-ar mânca până la rădăcină! Ghimpii cei mai ascuţiţi nu rănesc niciodată gura acestor animale — şi nu trebue să ne mire prea mult înmărmurirea lui *Brehm* când a văzut într'o zi o cămilă bactriană mâncând o ramură de mimoză acoperită cu desăvârşire de spini atât de ascuţiţi şi tari încât ar fi putut pătrunde cu cea mai mare uşurinţă, chiar prin talpa ghetelor!

Deasemenea cămilele bactriane pot răbda foarte mult de sete, mulţumindu-se adesea numai cu apa sălcie a lacurilor sărate de stepă şi pustiu.

In ţinuturile de baştină ele simt de departe apropierea unei fântâni sau a unui râu. Dealtfel, cât sunt de stupide, nu uită niciodată locurile unde au fost adăpate.

Când le miroase a umezeală, ele ridică capetele, clipesc din ochi, aspiră aerul cu putere, ciulesc urechile şi se pun apoi pe alergat, atât de repede încât călăreţul trebue să se ţină bine în şea ca să nu cadă.

Cum ajung la fântână sau isvor, se'mping unele pe altele şi caută a se'ndepărta reciproc prin nişte urlete îngrozitoare.

Vocea cămilei bactriane este un urlet înfricoşetor, greu de descris, format în acelaş timp din grohăituri, strigăte, behăituri, urlete, toate laolaltă.

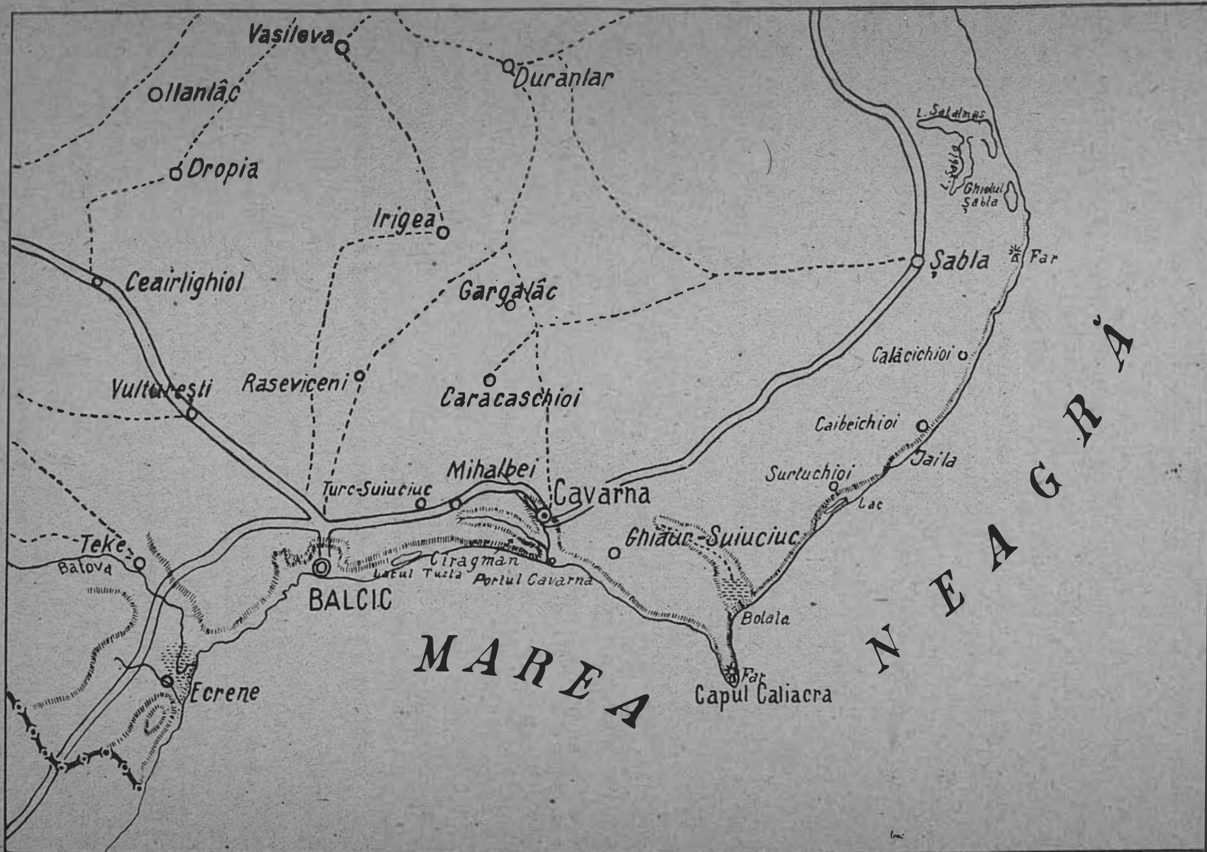
Importanţa cămilelor bactriane pentru Dobrogea.

Fiind de origine asiatică, cămila bactriană poate rezista foarte bine climatului pontic, de stepă, al Dobrogii, care dacă vara e cald şi uscat, iarna e destul de rece. In nici-un caz cămilele bactriane dela Duranlar nu sunt o dovadă a nuanţei climatice mediteraneene a Dobrogii, cum s'a susţinut.

Mulţumindu-se cu resturile nutreţului celorlalte animale domestice şi mâncând cu plăcere dela scaeţii câmpului până la cozile de bice uitate în bătătură, bând apă rar şi puţină şi neavând nevoe de grajduri speciale ci numai de un şopron primitiv, trăgând la plug mai bine ca bivolii, cămilele bactriane sunt o adevărată binefacere pentru un ţinut atât de neospitalier ca Dobrogea şi cele mai potrivite animale de povară şi chiar de lână (20 kgr. lână fină la tunsoarea din Mai), pentru această provincie.

Altădată numărul lor era cu mult mai mare la Duranlar, atingând şi cifra de 25 capete. Pier însă mereu prin degenerescenţă, din cauza consanguinităţii. Aducerea unui nou mascul, pentru împrospătarea sângelui, le-ar salva. Credem că Statul trebue să se sesizeze cât mai neîntârziat de acest lucru, având în vedere marea importanţă economică a acestor animale pentru Dobrogea.

Litoralul Șabla—Ecrene

CUPRINSUL

DIN LUCRĂRILE ACELUIAŞ AUTOR

Urmările biogeografice ale Perioadei glaciare în Oltenia, Archivele Olteniei, 25-26, 1925.

Vipera ammodytes Cuv. în România (*La vipère ammodyte en Roumanie*). Lucrările Institutului de Geografie al Universităţei din Cluj, II (1924-25, Cluj, 1926, pp. 259-290-cu 2 planşe şi o hartă).

Marmota de stepă a Olteniei: Şuiţa, Arch.-Olt., VI (1927) 34, Noem.-Dec., p. 456.

Consideraţiuni biogeografice asupra stepei Olteniei, Archivele Olteniei, 35, 1928.

Sur les variétés de Rana esculenta L. en Roumanie, Acad. roum., Bull. de la Sect. Scient., XI (1928), 4, pp. 14-17-cu 1 hartă.

Astacus torrentium Schrank., în munţii Olteniei, Arch. Olt. VIII (1929), 41-42, Ian.-April., p. 106.

Consideraţiuni zoogeografice asupra migraţiei păsărilor din România, Bulet. Agriculturei, Buc., An. XI, Seria II-a, vol. I-II, Nr. 1-4. Ian.-April., pp. 130-147.

Contribuţiuni statistice-antropogeografice la istoricul vânătoarei în România, Revista Vânătorilor, XI-6-1930.

Schakale in Rumanien, Zeitschrift für Säugetierkunde, Berlin, V (1930), 6, pp. 373-375-cu 1 hartă.

Von einigen Säugetieren Rumäniens, Zeitschrift für Säugetierkunde, Berlin, V, 1930.

Contributiuni la studiul Veveriţelor din România (Beiträge zum Studium der Eichhörnchen Rumäniens), Intâiul Congres al Naturaliştilor din România. Dare de seamă a lucrărilor, Cluj, 1930, pp. 152-155.

Mustela (Putorius) eversmanni Lesson, în România (Mustela (Putorius) eversmanni Less., in Rumänien), Intâiul Congres al Naturaliştilor din România. Dare de seamă a lucrărilor. Cluj, 1930, pp. 156-158.

& Herta Călinescu, Systematisch-Zoogeographische Beiträge zur Kenntnis des Skorpions Rumäniens, Acad. roum., Bull. de la Sect. Scient., XIII (1930), 3, pp. 59-70-cu 6 desemnuri şi 2 hărţi.

Manual pentru determinarea Amphibiilor şi Reptilelor din România, Casa Şcoalelor, Biblioteca de popularizare Ştiinţei, 1930.

Consideraţiuni generale asupra repartiţiei Mamiferelor de interes vânătoresc din România, Revista Vânătorilor, XI, 7, 1930.

Contribuţiuni sistematice şi zoogeografice la studiul Amphibiilor şi Reptilelor din România (Syst.-zoog. Beiträge zur Kenntnis der Amphibien und Reptilien Rumäniens). Academia română, Memoriile Secţiunei Ştiinţifice, Seria III-a, T. VIII, Mem. 7, pp. 119-291. 15 clişee, 21 hărţi.

Insula Şerpilor, Analele Dobrogii, 1931.

Metoda geografică în cercetările biologice, Buletinul Societăţii Regale Române de Geografie, XLIX.

Grădinile zoologice, organizarea şi importanţa lor publică (cu 35 clişee), Buletinul Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, 9-12, V-VI, 1931.

Contribuţiuni sistematice-zoogeografice la studiul Mustelidelor din România. (Syst. zoog. Beiträge zur Kenntnis der Musteliden Rumäniens). Lucrările Institutului de Geografie al Universităţei din Cluj, IV, 1931, 16 p., 2 planşe.

Mamiferele României (Die Säugetiere Rumäniens), Buletinul Agriculturei, I, 1931; 97 p., 23 clişee, 5 hărţi.

La distribution et les invasions du Cricetus cricetus nehringi Matschie en Roumanie, Bul. Soc. Şt. Cluj, IV, pp. 91-94.

Verzeichnis u. Bibliographie der Säugetiere Rumäniens, Zeitschrift für Säugetierkunde, Berlin, Bd. 6, 1931, pp. 78-84.

Beiträge zur Kenntnis der Füchse Rumäniens (cu 3 planşe), Verh. u. Mitt. d. Siebenb. Ver. für Naturwiss., Sibiu, 1932.

Bumbacul şi cultura lui în România (cu hartă şi figuri). Pagini agrare şi sociale, X, 1-3, 1933.

Turtur risorius L., în România, Buletinul Soc. Naturaliştilor din România, 4, 1933.

Teoria pendulaţiei şi Biogeografia, Revista Ştiinţifică V. Adamachi, 2-3, 1933.

Regulele internaţionale ale nomenclaturii, I d., 4, 1933.

Crabii marini şi de apă dulce din România, Cheie dichotomică, Bulet. Soc. Stud. în Şt. Naturale, IV, 1933.

Dobrogea şi Marea Neagră ca individualităţi geografice şi regiuni biomoforgenetice, Analele Dobrogii, XV, 1934.

Les Mannifers de la Dobrodgèa et surtout celles du littoral de la mer Noire, Annales scientifiques de l'Université de Jassy, I-u, XIX, 1934.

Taxonomische, biologische und biogeographische Forschungen über die Gattung Citellus in Rumänien, Zeitschrift fur Säugetierkunde, Berlin, IX, 87-141, 1934 (cu 3 planşe, 15 figuri in text şi 1 hartă).

Repartiţia liliacului (Gen. Syringa L.) în România (cu hartă), Bul. Soc. Reg. Rom. de Geografie, VI.

Dihorul de stepă şi distribuţia sa geografică în România (cu planşe pe cromo şi hartă), I d., VI.

Dunărea, călăuză turistică, Ed. I, 1935.

Vânatul cu păr din România, Biblioteca agricolă a Ziarului Universul, No. 31, 1935.

Sub tipar:

Beiträge zum Zahnwechsel bei Nagetiere, Bulletin de la Section Scientifique de l'Academie Roumaine, 1935.

PREȚUL 40 LEI